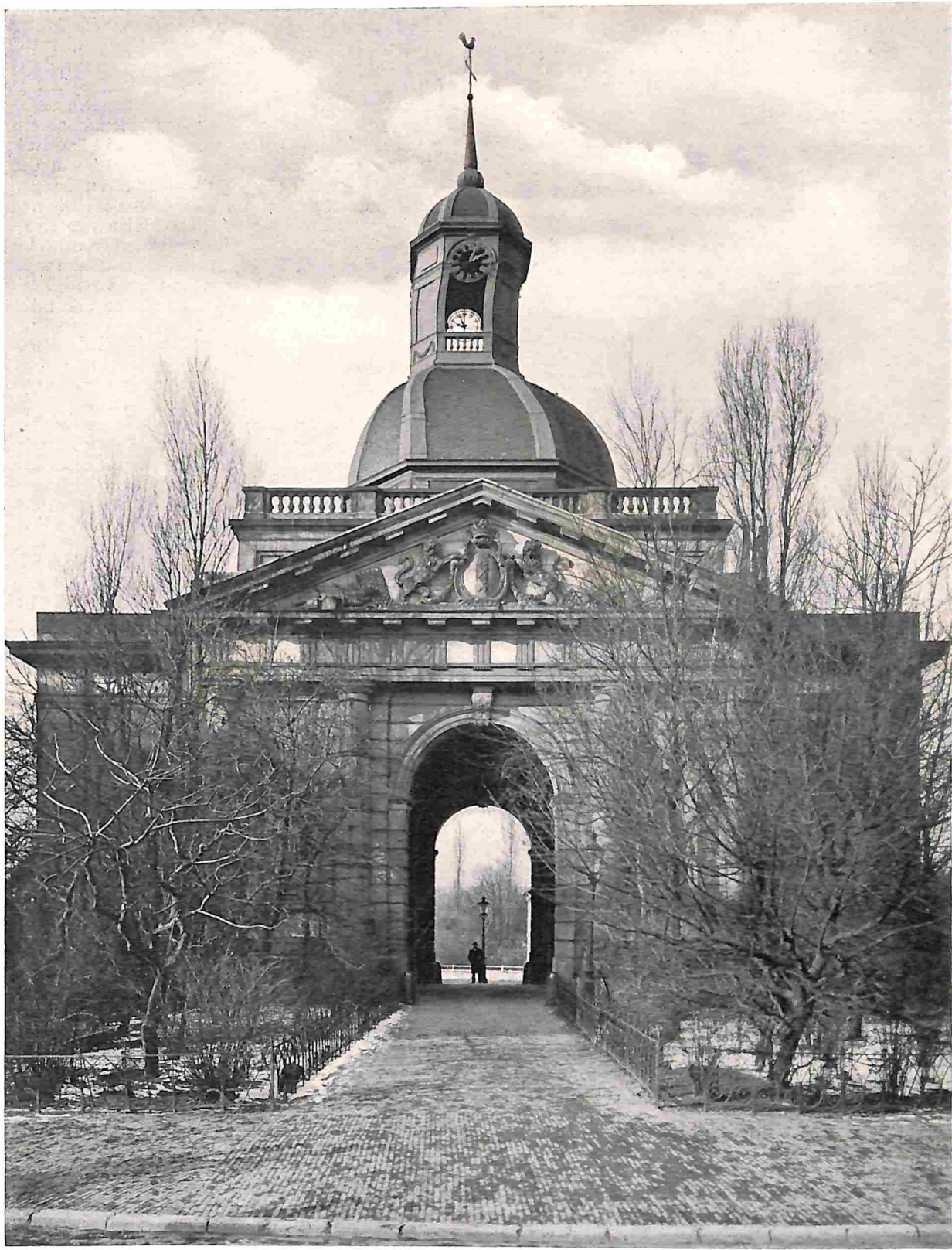

BUITEN

11^E JAARGANG N^O. 12.

ZATERDAG 24 MAART 1917.

Foto C. Steenberg.

AMSTERDAMSCHÉ POORTEN. DE MUIDERPOORT, BUITENZIJDÉ.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW BALSAME, DOOR GERTRUDE ATHERTON (I2)	BLZ. 134
HOE NAPOLEON III Z'N VERLOVINGSPLAN VERRIED, DOOR S. TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON, DOOR J. GRATAMA, (GEÏLLUSTREERD)	BLZ. 136—139
BLOEEMSNEEUW, DOOR G. DE GRAAF, GEDICHT	BLZ. 138
EEN HANDIG OPERATEUR, DOOR J. H. FABRE. VERTAALD DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS.	138
AMSTERDAMSCH E POORTEN, DOOR S. KALFF, (GEÏLLUSTREERD)	BLZ. 133, 140—143
BOEKBESPREKING, DOOR A. KELTING	BLZ. 143
DE WINTERVLINDER, DOOR J. DAALDER DZ.	143
HET AMERIKAANSCH E DUEL, DOOR EWALD GERHARD SEELIGER (I8)	143
HET NEWSKY PROSPEKT TE PETROGRAD, ILLUSTRATIE.	144

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balsame

(I2) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

XII.

BIJ het onderzoek op den volgenden dag zat mevrouw Balsame, in crêpe gehuld, tusschen mijnheer en mevrouw Cummack in, bevallig rechtop, en zonder zelfs ook maar een zenuwachtige trilling der handen.

Toen haar verzocht werd getuigenis af te leggen, vertelde zij met een duidelijke, zachte stem het korte verhaal, dat hare vriendinnen reeds kenden, en dat nu reeds gemeen eigendom was van geheel Elsinore, en van allen die de bladen van den staat laszen.

De lijkschouwer liet haar zoo spoedig mogelijk weder gaan, en beval toen het dienstmeisje voor te komen. Hoewel het zwellen van Frieda's gezicht onder Dr. Anna's herhaalde behandeling wel wat had opgehouden, deed de kies toch nog erge pijn; en ook zij werd weder weggezonden na norsch te hebben verklaard dat ze niets had gezien, niets had gehoord en niets van den moord afwist dan dat ze had moeten opstaan en koffie zetten, op een oogenblik dat ze bijna kapot ging van de kiespijn.

Er was niemand anders om getuigenis af te leggen dan Cummack, die den tijd opgaf als zijnde ongeveer kwartier of tien minuten voor acht, op welken tijd de overledene zijn huis had verlaten, en voorts waren er nog meneer Giffning en zijn beide gasten, die verklaarden, dat zij Balsame hadden hooren zingen, en dat zij een oogenblik later het knallen van een pistool hadden gehoord. Ook beschreven zij tot in bijzonderheden den toestand waarin zij het lijk hadden gevonden. Ongetwijfeld was het schot vanuit het boschje afgevuurd.

De courantenteekenaars moesten zich wel tevreden stellen met een rijzige weduwe, die het hoofd erg hoog droeg, en van wie een kille kalmte uitging. Een reporter, met zijn camera klaar, baande zich een weg naar haar zijde, toen zij op het punt stond in Mevrouw Battle's limousine te stappen, en verzocht haar op klagen den toon haar sluier even op te lichten; doch hij had even goed een slaapwandelaarster kunnen aanspreken; mevrouw Balsame gaf hem zelfs geen snauw.

„Waarom willen ze eigenlijk een afbeelding van me hebben?” vroeg zij verwonderd aan mevrouw Battle. „Niet ik, maar de arme Dave is dood. Wie heeft er buiten Elsinore nu ooit van mij gehoord?”

„Ik denk wel niet dat je je bezig gehouden zult hebben met het lezen van de couranten. Anders hadt je wel gezien dat je er in beschreven bent als een schoonheid en als de intellectuele leidster der goeie kringen van Elsinore. Ik zou zeggen dat dat nogal een onderscheiding is, he? Het publiek stelt verbaasd veel belang in je, de heele staat door, en dat zal nog wel een paar dagen aanhou-

den, zou ik zoo denken. Dan zullen we den man wel gevonden hebben, en zullen zij het geheele geval vergeten tot het proces voor komt.”

Mevrouw Balsame, gekleed in vol weduwe-ornaat, deftiger, statiger en ongenaakbaarder dan ooit, moest bij de kerkelijke begrafenis de critiek doorstaan van tallooze oogen, doch was zich schijnbaar geheel onbewust van de kolossale menigte vrouwen, die waren komen overrijden uit alle steden en vlekken van het district Brabant. Dat de vrouwen zich afkeurend uitlieten over haar trotsche houding, en tranenlooze oogen, die zelfs van achter de zware crêpe schitterden, zou haar volmaakt onverschillig hebben gelaten, zoo zij het geweten had. Haar gedachten centreerden zich op het toekomstige oogenblik, waarop zij, als deze vreeselijke reeks beproevingen voorbij was, de fatsoenlijke afzondering van het gewone, burgerlijke leven wederom kon binnentreden.

Het valt niet te ontkennen dat mevrouw Balsame hare fouten had, doch zeer zeker behoorde het zich op vulgaire wijze bekend willen maken hier niet onder.

En ook had zij zich vast voorgenomen zich niet gelukkig te willen voelen, zich niet te verheugen in haar vrijheid, en geen plannen voor de toekomst te maken, vóór haar echtgenoot in zijn graf zou liggen. Doch zoo lang die lange dienst duurde, en terwijl de nieuwe dominé zalvend uitweidde over de deugden en groote kundigheden van den verslagene, had zij het gevoel of zij haar adem inhield.

Eerst vier dagen na den moord stemde zij erin toe, de verslaggevers bij zich te ontvangen. Onderwijl had iedere verdachte een alibi weten te bewijzen, met inbegrip van de roodharige miss Foxie Bell, en de verontwaardigde en hoogstfatsoenlijke miss Mamie Russ, die de telefoon bediende. Zij had den overledene weliswaar gekend, en een paar malen was zij met hem uit rijden geweest naar een uitspanning, waar een aantal vrienden en vriendinnen van haar een kalme zondagmiddag-tango dansten, doch zij had hem enkel beschouwd als een vriendelijken vaderlijken man; en op het uur van zijn dood sliep zij, zooals haar hospita kon verklaren.

De oude Dutch had verontwaardigd de beschuldiging van het in dienst hebben van sluipmoordenaars van zich geworpen, en had de begrafenis zelfs bijgewoond en tranen gestort. Welke fouten de overledene ook had gehad, ze waren niet van het soort om zich de afgedoolde leden zijner eigen sexe permanent tot vijand te maken. Bovendien was hij een handig politicus geweest, die door zijn vijanden gerespecteerd, en nu verheerlijkt werd ten gevolge van den ontijdigen en laffen sluipmoord.

De plaatselijke politie had de onaangename verdenking dat de moordenaar een van hun eigen „kornuiten” was, in die kleine en democratische gemeenschap, waarin iedereen, van den bankier tot den begrafenisondernemer, een Elk was. Zij waren slechts al te bereid om de zaak verder te laten rusten, en de daad luide toe te schrijven aan een gewonen inbreker, of aan den een of anderen onbekenden vijand uit de ondoordringbare konijnenholen van New-York City.

De courantenreporters waren wanhopig. De Balsame-zaak was bijzonder aantrekkelijk gebleken voor het New-Yorksche publiek. Zij hadden hun best gedaan om deze belangstelling te wekken, en nu waren zij op hun qui-vive om er van te maken wat zij eruit konden halen. Doch zij begonnen te wenschen dat zij gewacht hadden, al was het ook maar op den straal van een lantaarn aan het einde van het donkere verschiet, vóór zij het publiek hadden opgewonden met beschrijvingen van de schilderachtige, kronkelende oude straat van het dorp Elsinore, de deftige oude woning aan het begin ervan, die (min of meer ongeriefelijk) twee of drie geslachten van Balsames gehuisvest had, het sombere boschje dat den laffen sluipmoordenaar verborgen had, de roem en het politieke gewicht van David Balsame, die deze voorvaderlijke bezitting geerfd, en die in zijn kindsheid tusschen deze boomen gespeeld had; zijn niets-vermoedend, vroolijk huiswaarts keeren vroeg in den avond om voor zijn eigen hek te worden doodgeschoten.

Dit alles sprak luide tot een publiek, dat geniet van het sentimenteele genre van toneelstukken, van „schurken-drama's” en stukken met een mysterie erin. En hier hadt je nu iets echts, even landelijk als de kindsheid van velen uit het „Grootter New-York” publiek, die moorden door de Zwarte hand en anarchistische bommen moede waren, en wel een mysterie, even onoplosbaar als welk ook dat ooit in elkaar geknutseld was door hun geliefkoosde auteurs, en niet in een afgelegen district, doch als het ware vlak voor hun deur.

En zoo er nog iets verders noodig was om hun belangstelling gaande te houden, dan was er nog de knappe, elegante (zooal provinciale) weduwe, even streng als eenromeinsche matrone, even kuisch als Diana, even fatsoenlijk onzichtbaar in het publiek gedurende dezen pijnlijken tijd, als crêpe haar slechts kon maken. De verslaggevers hadden zich van de weduwe afgemaakt met een korte beschrijving van haar persoon, doch de verslaggeefsters hadden in alle avondbladen er een halve pagina mee gevuld.

De pers had het publiek minstens twee kolommen per dag over den Balsame-moord opgedischt; achtereenvolgens hadden er levensbeschrijvingen van alle verdachten ingestaan, alsmede de sensationeele episode van de bloedhonden die losgelaten waren op het platgetreden erf. Doch geen enkele leidraad leidde tot iets, en het publiek, dat zich voor het oogenblik zijn prooi zag ontgaan,

doch nog steeds hoopte, eischte een onderhoud met de interessante weduwe.

Natuurlijk kon zij een absoluut alibi bewijzen, doch allen voelden zich overtuigd, dat zij „er meer van wist.” Haar ongelukkig huwelijksleven was nu reeds een publiek geheim, en als er slechts bewezen kon worden, dat zij een minnaar had. . . . Doch de bladen, zooals reeds gezegd is, gaven wat dit betreft, geen hoop. Mevrouw Balfame (om de woorden van de jeugdige verslaggevers aan te halen) was, hoewel beminnelijk en vriendelijk jegens allen, toch koud en onverschillig. De mannen waren bang voor haar. De New-Yorksche rechercheurs hadden het geheele district Brabant „afgegraasd”, en rapporteerden minachtend aan hun chef, dat zij „maar naar de club liep, en dat ze niks voor mannen voelde.”

De verslaggevers besloten de misdaad zoo mogelijk op haar te laden. Ze hadden er graag de meid in willen betrekken, doch Frieda, vooral met haar gezicht in een omlijsting van een bruin-geklepte handdoek, en oogen, die gezwollen waren door de pijnlijke kies, was hopeloos materiaal. Bovendien hadden zij er zich van vergewist, na een zeer nauwkeurig onderzoek, dat de aanhaligheden van den overledene, hoewel hij op dit punt niet erg kieskeurig was, zich niet hadden uitgestrekt tot dienstmeisjes, en dat hij vooral in den laatsten tijd zeer luide zijn antipathie tegen al wat Duitsch was had uitgedrukt.

Wat hun oordeel omtrent mevrouw Balfame betreft, dit hielden zij in reserve tot zij haar zouden hebben gesproken. Doch Broderick had aan zijn vriendin, Alys Crumley, de zielige bijzonderheden van mevrouw Balfame's leven ontperst, zoowel als een levendige beschrijving van de scène in de Country-club. Zij geloofden dat zij genoeg aan het licht konden brengen om er een sensationeel proces op te baseeren, wat dan ook de uitspraak van de jury mocht zijn.

Men moet hier echter geenszins uit opmaken, dat deze bekwame ijverige jongemanschen bloeddorstig waren. Zij wisten dat, zoo mevrouw Balfame den moord had bedreven, en zij ertoe gebracht kon worden om een bekentenis af te leggen, het meer dan waarschijnlijk was, dat zij er nog straffeloos zou afkomen; dat er in geen geval meer dan een bloote mogelijkheid bestond, dat een vrouw van haar leeftijd, positie en voorkomen naar den electrischen stoel zou gezonden worden. Doch het zijn deze waakzame vindingrijke, genadelooze jongemannen, die de couranten samenstellen, welke wij tweemaal per dag met zulk een belangstelling lezen; zij zijn het, die de kolommen „nieuws” schrijven, die wij, zoo ze vervelend zijn, overslaan (met het vage besluit van krant te veranderen), of die wij verslinden met een gedachte aan de onvermoeide, persoonlijke werkzaamheid, die iederen dag onze vurigste, onpersoonlijke belangstelling weder aanvult. Soms pleegt een 'n beetje levendiger dan anders geschreven artikel, of een dieper toon ons de goedkoope opmerking te ontlokken, „wat is dat goed geschreven,” zonder dat wij erbij blijven stilstaan om te bedenken, dat louter goed schrijven nooit een dagblad populair maakte, of te bevroeden, dat er aan het artikel, dat ons zoo hevig interesseerde, uren ja, wellicht weken vastzaten van het uitwerken van leiddraden, of het volgen van een spoor in het duister, met doodsvaara bij iedere wending van den weg.

Het is het werk van de verslaggevers om een verwend publiek van belangwekkend nieuws te voorzien, en daar zulk een groot gedeelte hiervan wordt verschaft door de zwakheden en wandaden der menschheid, behoeft het geen verwondering te baren dat de verslaggevers cynisch worden, en er geen been in zien zelf een leiddraad te scheppen, die tenminste zal leiden tot vele kolommen vol spanning en sensationeel-menschelijke belangstelling!

Zoodra de Balfame-moord had plaats gehad en bekend werd, wisten deze jongemannen dat er talloze mogelijkheden in waren; zij voorvoelden een mysterie dat door geen arrestatie van plaatselijke politici zou worden opgelost; en ook kenden zij de nauwe gezelschapsbanden van deze elkaar trouwe oude coterieën. Het was dus hun plicht het mysterie op te lossen, en aangevuurd door hun eigen verlangen het publiek het allerbeste voor te zetten, kwamen zij, door het een van het andere af te leiden, bij mevrouw Balfame terecht. Binnen acht en veertig uur waren zij de vervolging met den speurzinn van echte bloedhonden begonnen. Onder meer ontdekten zij dat zij uitmuntend kon schijfschieten; doch had zij ook een revolver in huis? In de Country-club had zij er een bij het schijfschieten gebruikt, maar het was onmogelijk zich te vergewissen van de waarheid van het gerucht, dat zij, als zoovele anderen, er een in huis had, ter bescherming tegen landloopers en inbrekers.

Op hun aanstoking, had Phipps, de plaatselijke commissaris van politie erin toegestemd, haar op dit punt te ondervragen (louter voor den vorm, naar hij haar verzekerde), en zij had allerbeminnelijkst geantwoord, dat zij nooit een revolver in haar bezit had gehad. De commissaris maakte zijn excuus en vertrok. Hij zelf behoorde ook tot een fatsoenlijke Brabantsche familie, en het vervulde hem van afschuw, dat een lid van de goede oude families ook slechts even beroerd zou worden door den vleugel der verdenking. Daar hij een kalm huisvader was, en bovendien republikein, had David Balfame nooit zijn goedkeuring weggedragen, en enkel om den goeden naam van Elsinore had hij er zich bij meer dan een gelegenheid van onthouden hem te arresteren, onder andere nog een paar weken tevoren, toen Balfame Miss Billy Gump een blauw oog had geslagen. En per slot waren zij beiden Elks, die menigen goeden mop hadden verteld in de gezellige

societeit. Overlevering, omstandigheden, en een gemeenschappelijke afkeer voor de minderwaardige merken whisky hadden hen ertoe doen besluiten elkaar bij te staan, wat er ook gebeurde. De commissaris vond mevrouw Balfame allesbehalve sympathiek, want door haar koelheid had zij hem meer dan eens voor het hoofd gestooten, doch zij was de trots van Elsinore en ook nu was hij erop bedacht haar te verdedigen.

Het was nooit voor een oogenblik bij mevrouw Balfame opgekomen, dat zij zou kunnen verdacht worden, en ze had den revolver in den zak van haar auto-mantel laten zitten. Onmiddellijk na het bezoek van den commissaris nam zij den revolver mede naar de naaikamer, draaide den sleutel in het slot om, stopte het sleutelgat dicht, en begroef het wapen in de diepten van een oude sofa. Daar haar groote, sterke vingers het meubilair meermalen hadden versteld, zou niemand bevroeden, dat dit oude stuk (dat dateerde van den eersten Balfame) voor een dergelijk doel was gebruikt. Zij verrichtte de operatie met hooghartigen tegenzin, doch het instinct tot zelfbehoud huist ook in de meest trotsche zielen, en mevrouw Balfame was zoo verstandig te beseffen, dat de zucht tot zelfbehoud het beste gedeelte van den moed is.

De moord had op Zaterdagavond plaats gehad. Woensdags waren al de verschrikkingen van het gerechtelijk onderzoek achter den rug, en zij voelde zich even jong als zij er uitzag, en vrij om het leven weder te beginnen, als een vrije, gelukkige vrouw. Haar rouwkleeren stonden haar uitnemend.

Zij besloot de courantenlui te ontvangen, en er zoodoende een eind aan te maken. Zij hadden voortdurend over het terrein rondgezworven — geen wachters konden hen eruit houden — hadden op de stoep gezeten, waren in de keuken doorgedrongen, hadden aan de voordeur gebeld, zoo dikwijls, dat zij ieder uur verwachtte dat de norsch-kijkende Frieda haar den dienst zou opzeggen. Mijnheer Cummack had haar herhaaldelijk verzekerd dat zij evengoed nu als later kon toegeven, en eindelijk had zij dan toegegeven.

Het was vijf uur 's namiddags toen zij in de ruime, ouderwetsche voorkamer met haar vloekende moderne meubelen werden gelaten. Als zoovele vrouwen had mevrouw Balfame een bewonderenswaardige smaak om zich te kleeden, zoo lang zij meeding met de heerschende mode, doch zij bezat noch de verbeelding, noch de aangeleerde kunst om een kamer opvallend goed in te richten. Reeds lang had zij het oude brusselsche tapijt afgeschift, en het vervangen door kleedjes van gedempte kleur, die echter erg alleedaagsch van dessin waren. Het pluchen meubilair was niet naar het verkooplokaal gezonden, doch opnieuw gestoffeerd, met een stevig tapestry. Er stond nog steeds een étagère in den hoek, en zoowel de tafel in het midden der kamer als de schoorsteenmantel waren van marmer, hoewel de was-sen beeldjes, die ze eens versierden, naar den zolder verhuisd waren. Het behangselpapier, dat het jaar tevoren aangebracht was, was van een neutraal licht-bruin. Niettemin was het een gezellige kamer; er stonden twee schommelstoelen en drie leunstoelen, en op een zijtafeltje stond mevrouw Balfame's werkmandje. Op de marmeren middentafel stond een hoogst artistieke lamp. De gordijnen pasten bij het meubilair.

(Wordt vervolgd).

Hoe Napoleon III z'n verlovingsplan verried

In zijne *Erinnerungen* aan zijn verblijf te Parijs, toen hij er gezant voor Oostenrijk was, verhaalt graaf Von Hübnér:

Woensdag 12 Januari 1853. Bal in de Tuilerieën. De keizer verscheen in korte broek. Dit kleedingstuk, dat men sedert de restauratie niet meer te zien kreeg, is eene openbaring voor het tegenwoordige geslacht, eene herinnering voor de ouderen van dagen en een voorwerp van niet altijd welmeenende glossen, voor den een zoowel als voor den ander.

Ter gelegenheid van dit bal had er eene gebeurtenis plaats, die onder de bevoorrechten, aan wie het binnentreden in de maarschalkszaal geoorloofd is, groot opzien verwekte. Daar verscheen, aan den arm van James Rothschild, mejonkvrouw de Montijo. Rothschild, die tot degenen behoort, die aan „het huwelijk” gelooven, heeft altijd met de bekoorlijkheden der Andalusische schoone gedweept, en hij deed het nu meer dan ooit. Een van zijne zoons begeleidde mevrouw de Montijo. Beide heeren rekenden er op, voor hunne dames eene plaats te erlangen op de, voor de echtgenooten der ministers bestemde, banken. Eene dezer intusschen, mevrouw Drouyn de Lhuis, eene hartstochtelijke tegenstandster van „het huwelijk” — zij hield het gefluisterde plan ook inderdaad voor onmogelijk — zeide kort en goed tegen mejonkvrouw de Montijo, „dat deze plaatsen voor de echtgenooten der ministers gereserveerd waren. De keizer bemerkte nu echter, dat er iets gaande was, haastte zich om naar de beide verleggen geworden Spaansche dames toe te gaan en haar twee tabouretten naast de leden zijner familie aan te wijzen. Groot was toen de ontsteltenis van de strenge bewaakster der étiquette ter plaatse, die hare dwaling te laat inzag, en het boosaardige glimlachen harer collega's wel opmerken moest. Groot was ook de vroolijkheid van het *corps diplomatique*, nog grooter echter de verrassing der ooggetuigen over het grappige tooneeltje, dat hun de huwelijksplannen des keizers aankondigde en zijne aanstaande verloving verried. Men kan wel zeggen, dat op dit bal de huwelijksaankondiging des keizers geschied is.

S.

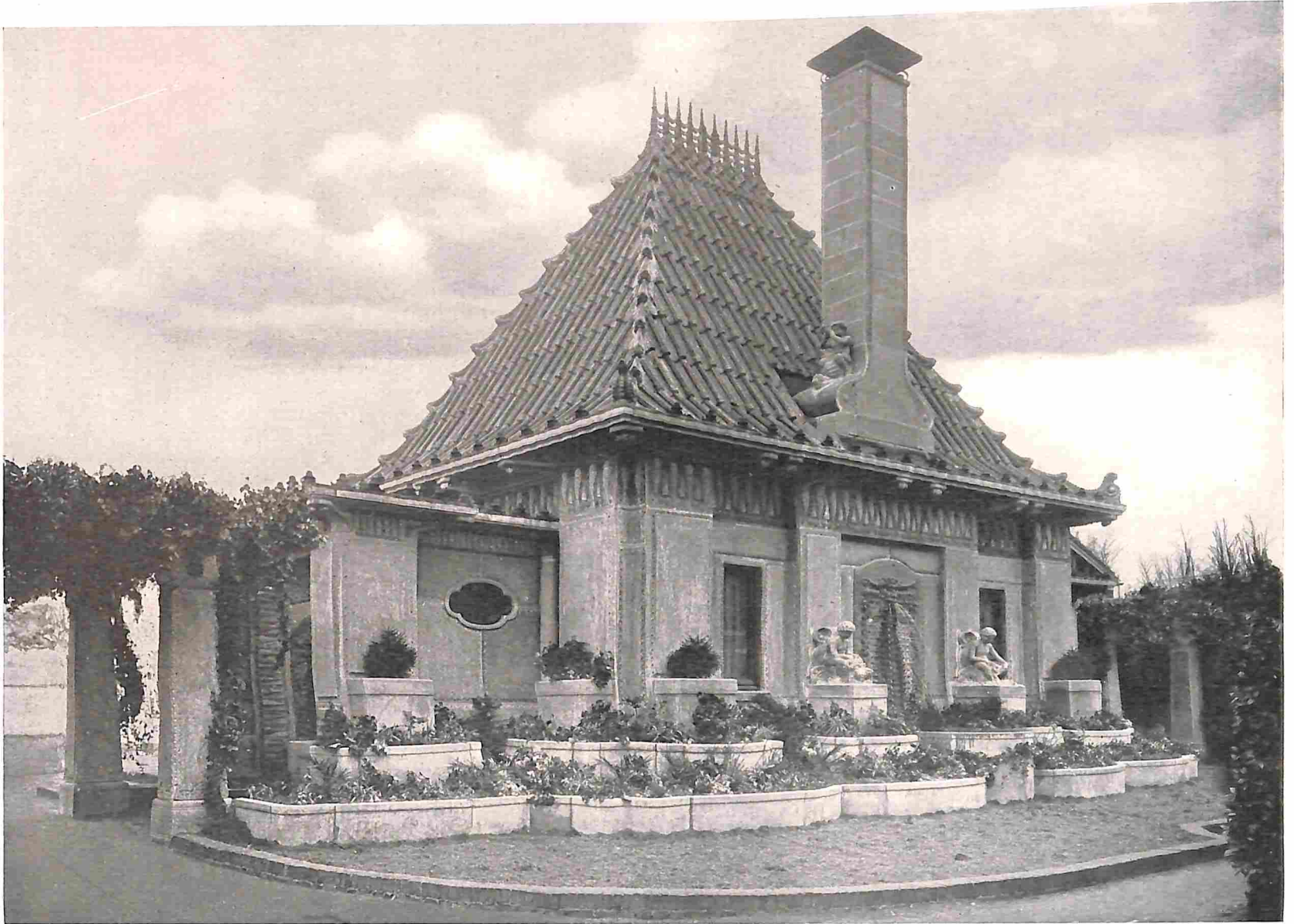

Foto C. Steenberghe.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON. DE ACHTERGEVEL.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON.

AN ieder, die op de Jaarbeurs te Utrecht het aldaar opgestelde tuinhuis in gemetalliseerd beton heeft bekeken, zal het opgefallen zijn, dat het gebouwtje te midden van de sobere houten kiosken op het Vreeburg niet in de meest passende omgeving stond. Ondergeteekende heeft zich bij het ontwerpen het tuinhuis gedacht staande in een park of een grooten tuin, dus buiten; van daar dat er aanleiding is, in „Buiten” op dit gebouwtje terug te komen.

Allereerst echter iets over het metalliseeren van het beton.

Dit merkwaardige procédé, voor ruim een jaar uitgevonden door de gebroeders Dr. Ing. L. A. Sanders en A. J. Sanders, bestaat daarin, dat door middel van metaalzouten een chemische werking in de oppervlakte van de beton tot zekere diepte wordt verkregen, waardoor een fraaie en duurzame kleuring in groote verscheidenheid bereikt wordt.

In de bouwkunst gaat het gewapend beton een steeds belangrijker, ja een bijna overheersende rol spelen, vooral bij de grootere bouwwerken. Aan den anderen kant maakt de grijs-gauwe kleur een goede, rijkere architectonische behandeling uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, zoodat tot nog toe zowel bij de binnen- als bij de buitenarchitectuur de beton met andere materialen werd bekleed. Dat deze methode duur en niet karakteristiek is, werd al sinds geruimen tijd door de architecten begrepen. De heeren Sanders beseften zeer goed, dat wanneer hun metallisatiepogingen zouden slagen, een hoogst belangrijke vooruitgang van den architectonischen betonbouw zou zijn bereikt, ja dat dit proces een buitengewonen invloed op de ontwikkeling der hedendaagsche bouwkunst zou uitoefenen.

IJverig werden de pogingen dan ook door hen doorgezet, en na vele mislukkingen mochten zij er in slagen een eenvoudige en weinig kostbare werkwijze te vinden, waarmede zeer deugdelijke en verrassende resultaten werden bereikt. Verschillende proeven toonden aan, dat, afgezien van enkele metaalzouten, de gemetalliseerde betonhuid volkomen weervast en kleurvast was, terwijl tevens bleek, dat de beton niet in hardheid en duurzaamheid verminderde maar integendeel aanmerkelijk vermeerderde, soms tot 100 pCt. toe.

Al spoedig werd dit procédé in den kring der architecten bekend. Ten einde duidelijk en zoo compleet mogelijk te laten zien, wat met deze metallisatie te bereiken is in de architectuur en in de aanverwante kunsten, besloten de heeren Sanders,

met de Ned. Betonijzerbouw deel te nemen aan de Jaarbeurs te Utrecht, door het tentoonstellen van een klein gebouw.

Aan ondergeteekende werd opgedragen dit gebouw te ontwerpen. Het minder aantrekkelijke idee van een kiosk te maken werd vermeden, doch de voorkeur werd gegeven aan een tuinhuis, dat tegelijkertijd een heerenkamer zoude zijn.

Dit tuinhuis zoude dan moeten worden een onderdeel van een park of van een grooten tuin; omgeven door een groote pergola, aan de voorzijde een vijver, aan de achterzijde een tennisveld en het geheel intiem omsloten door hooge boomen. Een situatie-teekening is op blz. 139 afgebeeld. De pergola moest op de Jaarbeurs teruggebracht worden tot vier zuilen links en rechts, terwijl deze daarenboven, door plaatsgebrek, te dicht op het huis geplaatst moesten worden. Dat het tuinhuis op de Jaarbeurs desondanks toch nog aardig met groen en bloemen gesierd is kunnen worden, is grootendeels te danken aan den tuinarchitect B. C. van den Steenhoven, die den architect hierin ter zijde stond.

Het gebouw bestaat uit de hoofdruimte, die $+ 8$ bij 6 M. inwendig is, waaraan links een entree en rechts een kleine ruimte, geschikt voor bibliotheek of voor aanrechtkamer, grenzen.

Aangezien het wenschelijk was het gebouw, na afloop van de Jaarbeurs, elders weder op te bouwen, hetzij dat het verkocht werd, hetzij dat men het voor een bepaald doel zou bestemmen, werd hiermede noodzakelijk het karakter van de architectuur, zowel voor het uit- als voor het inwendige bepaald, *namelijk het karakter van bekleedingsarchitectuur*, m.a.w. betonplaten voor den opbouw, bevestigd aan een stevig houten geraamte, en het dak gedekt met pannen. De aandacht wordt hierop gevestigd, omdat de architectuur van het tuinhuis dus *niet* is een karakteristieke gewapend beton *constructie*, zooals men allicht bij de woorden: metallisatie van beton, zou denken.

De bekleedings-architectuur bracht tevens het groote voordeel met zich mede, dat de beton als platen vlak op den vloer gelegd konden worden, en dus gemakkelijker te bewerken waren dan aan het staande werk. Dit wil geenszins zeggen, dat de metallisatie niet aan bestaand betonwerk is toe te passen.

De bekleding met vrij wel vlakke platen bepaalde ook het aesthetisch karakter van de versiering; deze mocht niet te krachtig zijn, wilde een goede harmonie met het overige werk bereikt kunnen worden. Toch heeft ondergeteekende naar een zekere kloekheid in de architectuur gestreefd, door de onderdeelen als:

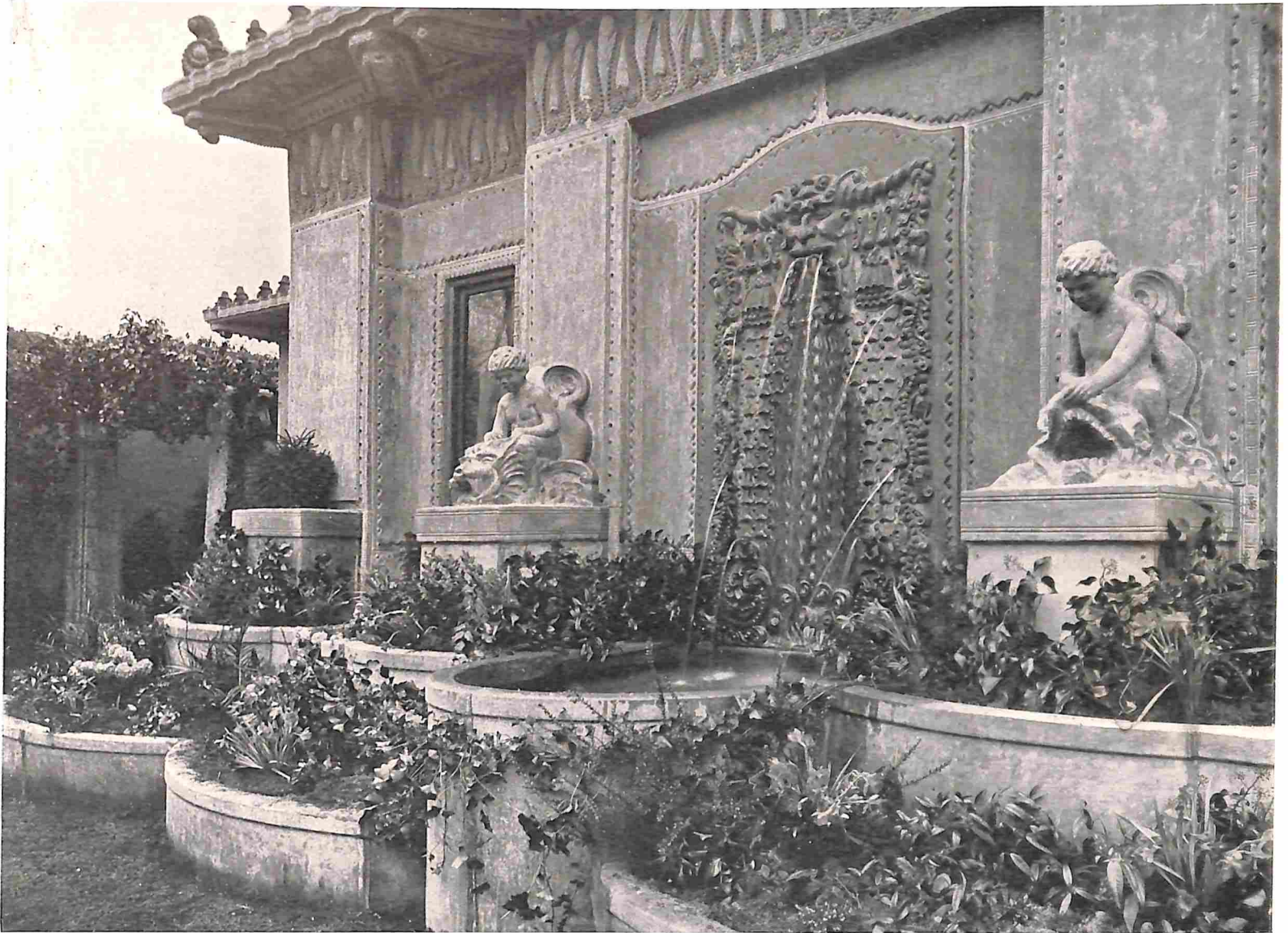

Foto Bern. F. Eilers.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON. DÉTAIL VAN DEN ACHTERGEVEL.

groot dak, flink vooruitstekende goot, pilasters, bloembakken, enz. een fors karakter te geven.

De pilasters boden de gelegenheid grootere en kleinere platen te laten zien, terwijl zij tevens het voordeel hadden de vaak hinderlijke eigenschap van bekledingswerk, namelijk te veel voegen, architectonisch op te lossen, zonder echter de voegen te verbergen. Overal, ook in het inwendige, is de bekleding duidelijk te zien in de vele zichtbaar gebleven en rythmisch geplaatste knopjes of knoppen der bevestiging.

Overeenkomstig het karakter van een tuinhuis in een mooi park is getracht het gebouwtje bij rust ook rijkdom en opgewektheid te geven, en het vooral niet te laten gebukt gaan onder zekere moderne zwaarwichtigheid of diepzinnigheid.

Vandaar dat in de ornamentiek overal, in hoofdzaak bloemmotieven zijn toegepast, uitgezonderd natuurlijk de losse beelden. Verder is gerekend op een krachtige medewerking der natuurbloemen; in de bloembakken aan den voorgevel op het terras, en vooral aan den achtergevel, waar een groot bloembed en drie reeksen forsche bloembakken het gebouwtje als uit terrassen van groen en kleur doen verrijzen.

De opgaaf was het procédé in al zijn artistieke mogelijkheden, ook de rijkste, te toonen, en hiertoe behoort naast de groote plastische mogelijkheden van het gewapend beton (die haast alle vormen, ook gebogene, toelaten) in de eerste plaats de fraaie en veelzijdige kleurwerking.

Door het verschil in de cement en de niet gelijke inwerking van de metaalzouten erop, ontstaat op natuurlijke wijze een mooie nuanceering in de kleuring gelijk men die ook bij natuurproducten als hout of bergsteen vindt.

Overigens heeft men het geheel in zijn macht die nuanceering te versterken, te verzwakken of willekeurig andere kleuren in vlekken of met tekening er in aan te brengen.

De hoofdkleur van de gevels, bloembakken en van de pergola is een oxyde-groen, veel lijkend op het bekende „vert-antique”. De dakpannen zijn ijzer-roest-kleurig, waarbij de bal-randen lichter geel zijn.

In het fries onder de goot, zoomede aan den onderkant van de goot en van de consoles, zijn de bloem- en bladmotieven in verschillende kleuren behandeld. Evenzoo zijn de waterspuwers aan den achter- en aan den zijgevel veelkleurig, namelijk oxyde-groen, met blauw en oud-bruin-geel.

Is het uitwendige geheel van gemetalliseerd gewapend beton, met inbegrip van de dakpannen, en zijn daar overal de kleuren dof gehouden, ook het inwendige is geheel van hetzelfde materiaal vervaardigd.

In de entree is een hooge lambri aangebracht; het bovenste

gedeelte van den muur en het plafond bestaan uit tegels, waarin de teekening van een gestyleerde „laube” heel even is ingediept. Hier zijn de betonplaten na de bewerking in de was gezet, waardoor de kleuren een veel dieperen en warmeren toon krijgen, dan wanneer zij dof blijven.

In de kamer is, als hoofdmotief, een groote schouw met open haard met zitbanken links en rechts geplaatst, de laatste door een zwaren betonmuur architectonisch verbonden met een forsche lambri, waarvan de kleuren een mengeling vertoonen van groenige, donker-grijzige en bruinige tinten.

De naden der lambri zijn door geornamenteerde betonlijsten afgedekt; deze worden op hun beurt weer bekroond door verschillende beeldjes. Bij de deuren zwelt de lambri aan tot een soort pijler; hetzelfde is het geval in de hoeken der kamer. Op deze pijlers kunnen beeldjes of vazen met bloemen geplaatst worden.

Zijn deze lambri en schouw gepolijst en evenals het gemetalliseerde geschilderde groote schoorsteenstuk in de was gezet, de ijzerroestkleurige wand, bestaande uit lange panelen met blauwe geornamenteerde banden, is ruw van oppervlakte en dof gehouden, waardoor de noodige tegenstelling met de donkerder en zacht glimmende lambri en met het groen-blauwkleurige, geschilderde en geornamenteerde plafond ontstaat, hetwelk weer in de was is gezet.

* * *

Aangezien tamelijk laat tot den bouw van dit tuinhuis besloten werd en de voorbereiding eenigen tijd vereischte moest het proces: ontwerp-teekening, model in klei geboetseerd, contremal van gips, afgieting in beton, retoucheeren van den vorm, drogen en metalliseeren zich zeer snel afwickelen. De bezwaren klemden te meer, waar het geheele bedrijf nieuw en nog georganiseerd, en de hulpkrachten nog grootendeels geschoold moesten worden.

Dank zij de doortastendheid van de heeren Sanders en de zeer groote werkkraft van den beeldhouwer Agterberg, de technische leider van de fabricatie, die tevens toezicht hield op het beeldhouwkundige werk, werden alle bezwaren overwonnen. Hierbij zij opgemerkt, dat het eigenlijk-gezegde metalliseeren niet veel tijd vordert; ten bewijze diene, dat de geheele lambri van de kamer in één dag werd gemetalliseerd; hierbij is het in de was zetten niet begrepen.

Er zij op gewezen, dat ten gevolge van de giettechniek op weinig kostbare wijze ornament dat zich herhaalt en profielen, kunnen worden toegepast.

Het gemetalliseerde beton is buiten dof toegepast in vlakke

platen, in bas-relief, in losse beeldgroepen en in bouwdeelen als goot en dak.

Binnen is het toegepast vlak, geornamenteerd, beschilderd en in kunstnijverheid-voorwerpen, (vazen, basreliëfs, tegels), dof en in de was en gepolijst. Voegt men hierbij het politoeren, dan zijn hiermede de artistieke bewerkingsmogelijkheden vrijwel alle genoemd. Vermoedelijk zijn er nog meer; maar de tijd tot rustig verder zoeken in deze richting ontbrak nog.

Verder zij medegedeeld, dat het tuinhuis in zijn geheel en in de onderdeelen en versieringen is ontworpen door ondergeteekende, die ook de hoofdleiding en het hoofdtoezicht op de artistieke uitvoering had;

dat de waterspuwers, de jongens op de dolfijnen en de jongens op de slakken (op zij van den schoorsteen) benevens de beeldjes op de lambri van de kamer en de plafondstukken der lampen, en verder alle vazen het persoonlijk werk zijn van den beeldhouwer Agterberg;

terwijl de beschildering van het plafond en het schoorsteenstuk in de kamer uitgevoerd is door de kunstschilders Visser, Volmar en Westermann, naar het ontwerp van den kunstschilder Heuff.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat het tuinhuis zoo geconstrueerd is, dat het gemakkelijk geheel weer uit elkaar genomen en elders herplaatst kan worden.

JAN GRATAMA, *Bouw.-Ingen.*

BLOESEMSNEEUW.

Zoo'n Maartsche bui! De vroege prunusstruiken,
Ze hadden allen reeds de Lente in het hoofd
En lieten fluks haar sneeuw van bloemekens ontluiken,—
Zoo gaat het, als je Maartsche lentezon geloofd!

Daar komt een bui, de zon schuilt, wolken dreigen,
Wild jaagt de wind nu vlokken voor zich heen
Van sneeuw, die dwarrelt door de bloesemtwiijen;
In wir-war meng'len vlok en bloemen zich dooreen.

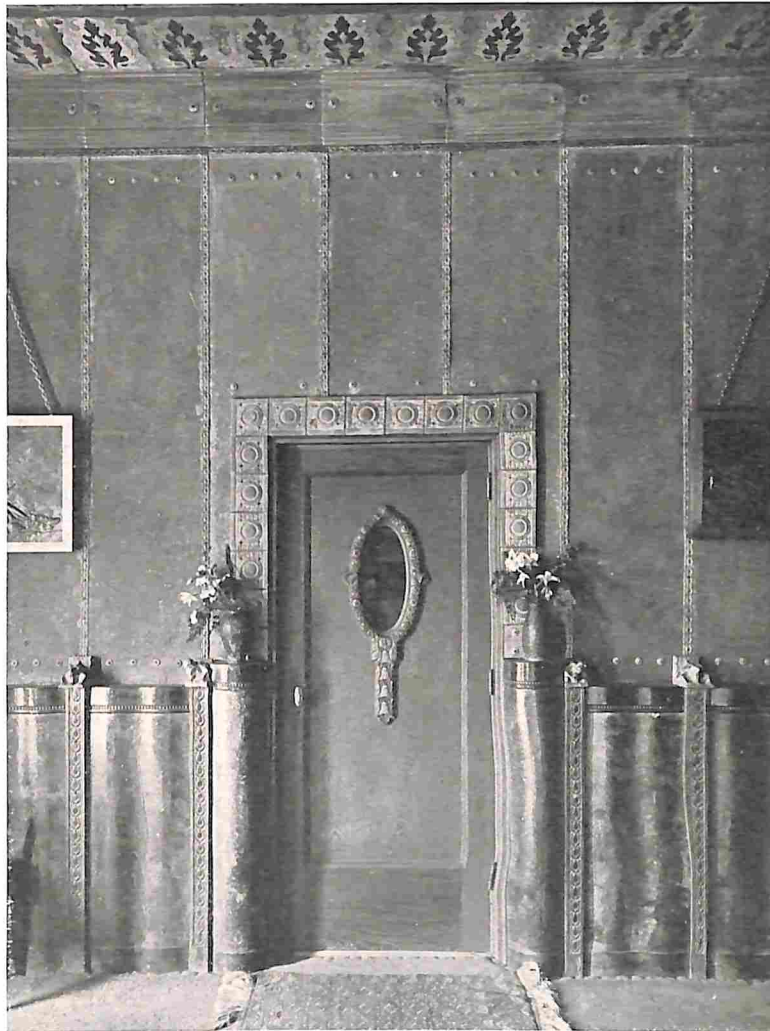

Foto Bern. F. Eilers.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON.

DEUR MET WAND-GEDEELTE.

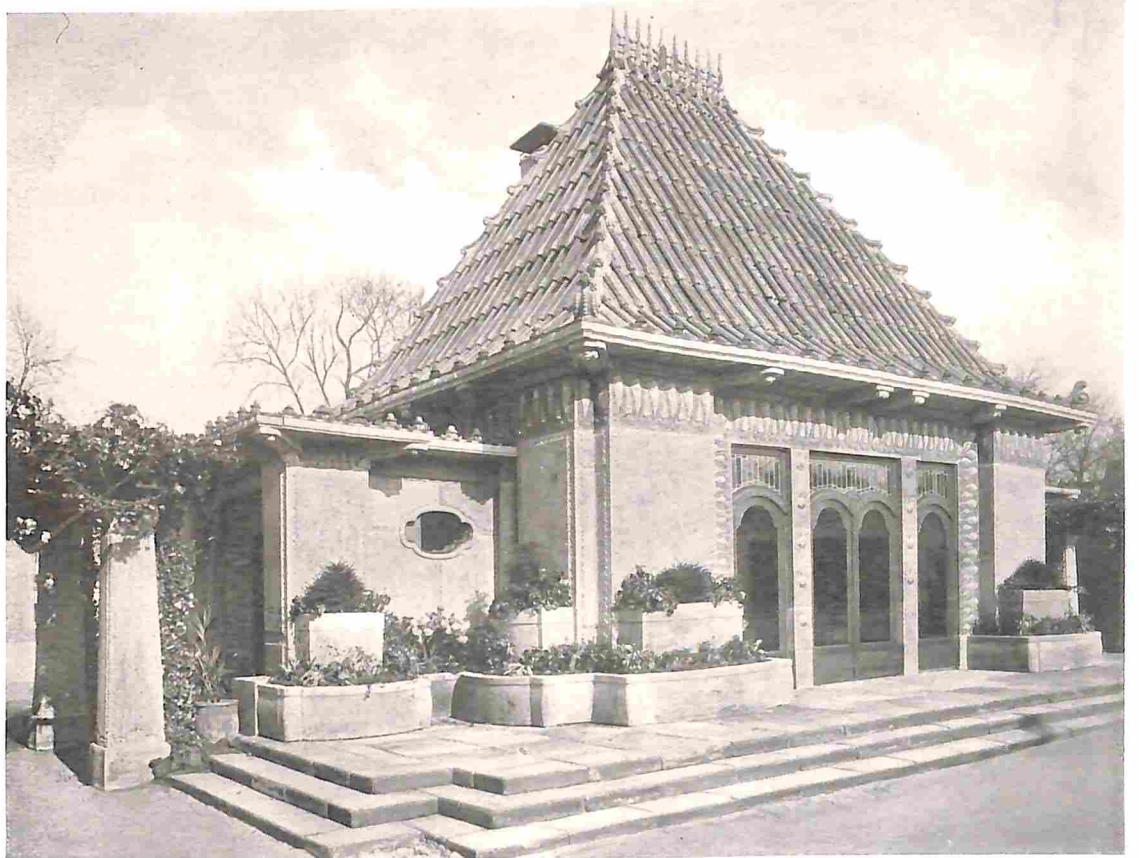

Foto Bern. F. Eilers.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON. DE VOORGEVEL.

De sneeuw smelt al weer weg — 't is vijf minuten later —
In milde zon. — Hei, menschen! roept die oolijk,
En langs den hemel klinkt haar lachgeschater:
— 't Sneeuwt bloemen en 't bloeit sneeuw,
— wat is zoo'n voorjaar vroolijk!

G. DE GRAAF.

EEN HANDIG OPERATEUR.

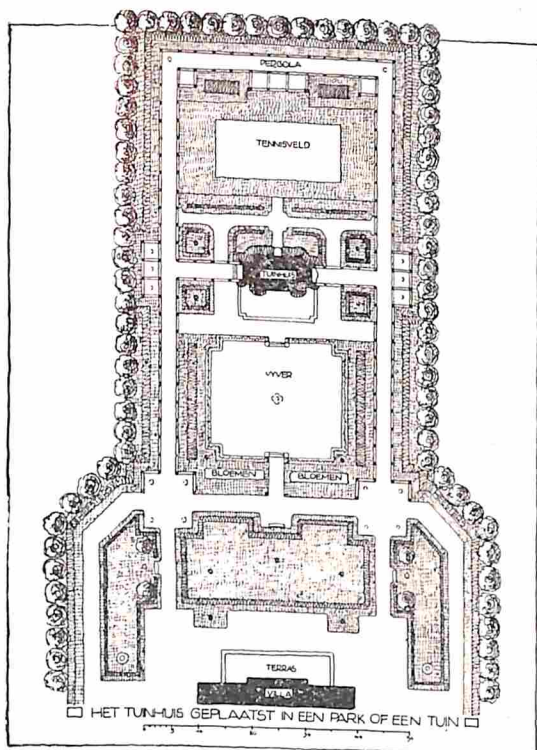
IN een vorig artikel (zie „Buiten" van 2 Dec. 1916) heeft het hymenopteer ons gedeeltelijk zijn geheim ontsluitend door ons het punt te wijzen, waar het steeds zijn angel in boort. Is hiermee de kwestie opgelost? Naar 't mij voorkomt nog bij lange na niet. Laat ons nog even teruggaan en voor een oogenblik vergeten, wat we bij het dier aanschouwd hebben en ons zelf de vraagstellen: op welke wijze wij in een onderaardsche cel een zeker aantal stukken wild zouden opschuren, die moeten dienen om de larven te voeden, afkomstig uit 't ei, dat te midden der levensmiddelen gedeponneerd is.

Op 't eerste gezicht lijkt deze spijsvoorziening tamelijk eenvoudig, maar bij eenig nadenken doen zich al dadelijk ernstige moeilijkheden voor. Wij doodden b.v. ons wild met een gewerschot, en 't sterft tengevolge der bekomen wonden. Het hymenopteer legt hierbij een kiesheid aan den dag, die ons onbekend is; het verlangt uitsluitend een gave prooi, die haar vroegere gedaante en kleur volkomen bewaard heeft, het walgt van verbrijzelde ledematen, gapende wonden en afzichtelijke verminkingen. Zijn prooi ziet er nog even frisch uit als 't levende insect: het weet de kleurige vleugelschubjes, die bij aanraking onzer vingers ras verstuiven, ongerept te bewaren. Werden wij voor 't geval geplaatst het insect op zulk een manier te doden, wat zouden we dan een moeite hebben zulk een resultaat te bereiken! Een insect op ruwe wijze onder den voet te vertrappen is volstrekt geen kunst, maar het zò te doden, dat het slechts schijnt te sluimeren, dat is iets, wat lang niet iedereen gegeven is. Hoe velen onzer zouden het eenvoudig voor onmogelijk houden, een klein dier, met zulk een taai leven, op slag te doden, zonder het te vertrappen, een schepberooft. De praktische entomoloog denkt aanstands aan den dood door verstikking, maar de primitieve middelen van benzinegeur en zwaveldamp zijn hier lang niet afdoende. In die vergiftige atmosfeer beweegt het insect zich nog veel te lang en beschadigt zijn uiterlijken tooi. Men doet dan beter zijn toevlucht te nemen tot krasser middelen zooals de gevaarlijke uitwasemingen van Pruisisch zuur, afkomstig van strookjes papier in cyaan-kali gedrenkt, of beter nog, omdat 't middel minder gevaar oplevert voor den insecten-jager zelf, tot de vergiftige dampen van zwavel-koolstof.

Het is, zooals men ziet, een heele kunst, die 't gansche arsenaal der chemie te hulp roept om een insect te doden, op dezelfde nette wijze, als de cerceris ons dat voorgedaan heeft.... altijd, in de veronderstelling, dat deze zijn vangst inderdaad doodt en dat hij een eigenlijk gezegd lijk naar zijn woning sleept.

Een lijk! 't mocht wat! daar zijn de larven volstrekt niet op gesteld, die kleine veelvraten verlangen versch vleesch; en wild met 't minste of geringste adellijke luchtje zou eenvoudig verbracht worden. De prooi kan echter niet levend in de cel gebracht worden, op dezelfde wijze als wij onze schepen eertijds met levend vee proviandeerden ten gerieve van passagiers en equi-

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD
BETON.
SITUATIE-TEEKENING.

Laten we in onze verbeelding een congres van anatomen en physiologen samenroepen, waarin mannen als een Flourens, een Magendie, een Claude Bernard zitting hebben en waarop deze kwestie besproken wordt. 't Lijdt niet den minsten twijfel of men oppert 't denkbeeld zich van verduurzaamd voedsel te bedienen. Men zal 't een of andere bederfwerend vocht bedenken, zooals de beroemde geleerde der „Landes" met zijn Prachtkevers deed, men zal 't bestaan van buitengewone antiseptische eigenschappen in 't venijn van 't hymenopteer veronderstellen, eigenschappen, die dan nog aangetoond dienen te worden. Een gratis hypothese, die de onbekendheid met conserveeren van 't vleesch vervangt door de onbekendheid met 't conserveerend vocht, zal misschien 't laatste woord van de geleerde vergadering zijn evenals ze het laatste woord van den genoemden natuuronderzoeker Landai is geweest.

Als men echter dieper in de kwestie doordringt, als men bedenkt dat de larven geen genoegen nemen met conserveren, die onmogelijk de eigenschappen van versch geslacht vleesch vertoonen, maar dat ze behoefte hebben aan een prooi, die nog leeft, al vertoont ze geen teekenen van leven meer, dan zal de geleerde vergadering, na ernstig nadenken, 't denkbeeld van paralyse (verlamming) aannemelijk achten. — En zoo is het inderdaad. Men moet het dier verlammen; men moet het de macht ontnemen zich te bewegen, zonder het van 't leven te berooven. Om dit doel te bereiken is er maar één middel, n.l. 't zenuwstelsel van 't insect op een geschikt punt te kwetsen, door te snijden, desnoods te vernielen. Allereerst rijst thans de vraag, waar dat geschikte punt te vinden is. Ongetwijfeld in den kop en in den rug, op de plaatsen waar bij de hoogere dieren de hersenen en 't ruggemerg gelegen zijn. — Tegen deze dwaling zal 't congres niet nalaten aanstonds te protesteeren door te zeggen: het insect is eigenlijk een dier dat op zijn rug loopt, d. w. z. waarbij het ruggemerg inplaats van aan de bovenzijde van 't lichaam aan den onderkant wordt aangetroffen, en dat de operatie, die 't beest moet verlammen, derhalve aan de buikzijde moet bewerkstelligd worden. Maar nu deze moeilijkheid opgeheven is, doet zich aanstonds een ander ernstig bezwaar voor. De anatoom kan de punt van zijn ontleedmes zetten in elk willekeurig punt, onverschillig waar. 't Hymenopteer heeft echter die vrijheid van

page. Bovendien, wat zou er van het teere ei terecht komen, dat te midden der bezielde levensmiddelen is gedeponeerd, wat van 't zwakke larfje, te midden der krachtige coleopteren die 't weken lang met hun getande pooten ernstig zouden bedreigen? Hier is noodig, en 't klinkt zeker heel vreemd! — de onbeweeglijkheid van den dood en de conserveerende macht van 't leven! De oplossing van een dergelijk voedingsprobleem gaat 't verstand van den best onderlegden mensch te boven; de praktische entomoloog zou er evenmin raad mee weten.

beweging niet. Zijn slachtoffer is een stevig gepantserde coleopteer. Zijn bistouri is de uiterst fijne en teere angel, die niet in staat is de hoornen wapenrusting te doorboren. Alleen op enkele plaatsen, voornamelijk de geledingen, die slechts door een dun vlies beschermd worden, zou het fijne werktuig binnen kunnen dringen, maar hiermee zou het beoogde doel toch niet bereikt worden, omdat dan slechts een gedeeltelijke verlamming zou verkregen worden en niet een algemeene, die het gansche bewegingsorganisme voor eeuwig roerloos maakt.

Zonder een strijd, die voor hem noodlottig zou kunnen afloopen, zonder herhaalde operaties die het leven van den patient in gevaar zouden brengen, moet 't hymenopteer zoo mogelijk in één slag elke beweging voor goed doen ophouden. Het komt er dus op aan zijn angel in die bewegingscentra te drijven, van waaruit de zenuwen zich naar de verschillende deelen des lichaams verspreiden. Deze bewegingsbronnen, deze hoofdstations nu, bestaan uit een zeker aantal zenuwknopen of gangliën — die bij de larve in grooter getale worden aangetroffen, dan bij het volkomen insect — die gelijk een snoer aan de buikzijde gelegen zijn en welke „kralen", min of meer verwijderd van elkaar liggend, onderling verbonden zijn door een dubbel lint van zenuwweefsel. Deze zoogenaamde borstgangliën, van waaruit de zenuwen naar vleugels en pooten gaan en dus hun bewegingen beheerschen, zijn bij het volkomen insect ten getale van drie aanwezig. Dát zijn de punten, die getroffen dienen te worden. Is hun werking op de een of andere manier verlamd, dan zal ook de mogelijkheid om zich te bewegen voor goed zijn buitengesloten. Om deze bewegingscentra te bereiken staan den fijnen angel van 't hymenopteer twee wegen open: de eerste is de geleding van den hals met 't borststuk, de andere, die van 't borststuk met den thorax, tusschen 't eerste en tweede paar pooten. De eerste weg voldoet niet, omdat hij te ver ligt van de gangliën, die men aan de basis der pooten heeft te zoeken. Men heeft aan de tweede poort te kloppen. En dáár, juist tusschen de voorste paren pooten, op de middellijn der buikvlakten, is de plaats, waar 't hymenopteer zijn priem inplant. Welk vernuft mag hem hierbij den weg gewezen hebben?

J. H. FABRE.
(Vert. d. P. G.).

(Wordt vervolgd).

Foto Bern. F. Eilers.

TUINHUIS IN GEMETALLISEERD BETON. DE KAMER MET SCHOUW.

AMSTERDAMSCH E POORTEN.

(Vervolg).

NOG zoo'n historisch bouwwerk zou tot den huidige dag beklijven in de Muiderpoort, ofschoon deze stichting van zooveel ouder dagteekening was dan de herdoopte Haarlemmerpoort.

De vergroting van het jaar 1657, waardoor Amsterdam den vorm eener halve maan bekwam, gaf aanleiding tot de stichting van vier groote poorten: de Leidsche-, Weesper-, Utrechtsche- en Muiderpoort. Nadat de tweede St. Anthoniepoort was afgebroken, werd deze laatste ten jare 1663 gebouwd tusschen de bolwerken Muiden en Outewaal, met het strategisch doel die beide punten te bestrijken. En ze heette Muiderpoort naar het stadje, dat men door deze poort bereikte. 't Was een zware steenmassa met een hoog leien dak en een vrij massieven koepeltoren met een uurwerk, aan de buitenzijde versierd door een Dorische portiek van bergsteen, en inwendig de noodige ruimte bevattend voor corps-de-gardes (afb. onder op blz. 141). De „deskundigen” hadden zich met het emplacement aanvankelijk vergist. Toen in 1659 de eerste steen gelegd was door een zoon van Dr. Tholinx, de grondgeheid en het metselwerk der fundamenten ter hoogte van 8 à 9 voet boven de oppervlakte gekomen, bemerkte men „dat ze tegen een Watergracht aangeroot was”. Alles werd weer afgebroken, en de poort een „gordijn” (gedeelte van den stadsmuur tusschen twee bolwerken) verder zuidwaarts geplaatst. Het plan van Stalpaert was geweest om vóór de poort een ruim plein aan te leggen, en van daar twee groote verkeerswegen, een op de Nieuwmarkt, de andere op de Jodenbreestraat uitlopende. Doch de raad liet een nieuw plan opmaken met twee breede lanen, waarvan een, de Middenweg, recht op de poort werd geroid. De nieuwe wijk werd de Plantage genoemd; spoedig waren die lanen beplant en de grond aan weerszijden ingenomen door tal van groote en kleine buitenverblijven. Later werden deze allengs vervangen door huizenblokken, zoodat alleen het kleine Wertheimpark nog herinnert aan de vroegere bestemming van dit gedeelte der stad. De Middellaan werd reeds in 1700 bestraat; de andere wegen behielden echter nog lang het karakter van buitenpaden, waar welig geboomte groeide. In de *Amsterdamsche Buitensingels* zong Willink:

Hier noodigt my de Muiderpoort,
De laatste in deezen wal gelegen,
Om Amstels Tempe, 't lieflijkste oord
Der Stad met haare wandelwegen,
Alom bekoorlijk, in te gaan,
En door de gladgeschore dreeven
Van 't boschuweel, daar laan aan laan
Zal overvloed van wellust geeven,
Te treden in de wereldstad,
En laten 't vrolyk buitenpadt.

Links van den Middenweg werd een terrein gereserveerd voor den stadsmedicijntuin, die vroeger in het Reguliershof, en daarna in den tuin van het Gasthuis gevestigd was geweest. Deze plaats werd bekend onder den naam van Hortus Medicus, later Hortus Botanicus. Aan de poort zelf echter overkwam, te midden van hare fraaie omgeving, een ongeval zoodanig dat wel aan meerdere openbare gebouwen in het „weeckgrondigh Amsterdam”, b.v. aan het O.I. Zeemagazijn, te beurt was gevallen. Na een ruim honderdjarig bestaan zakte zij in den grond. Oude afbeeldingen stellen de poort nog voor „zo als die zig vertoonde nadat deselve tusschen den 29 en 30 January 1769 by de 16 voeten in den grond gezakt was”. Zestien voet! — 't was geen geringe afwijking. Maar men had het zien aankomen, en toen in dien Januari-nacht de instorting volgde, was er ook geen levende ziel in den naasten omtrek te bekennen. Een ieder had bijtijds zijn hachje geborgen.

In 't volgend jaar werd de Muiderpoort herbouwd door den architect Corn. Raus, een der slachtoffers van den grooten schouwburgbrand op 't Leidsche Plein. Daarbij werd weder de Dorische bouwstijl gevolgd; 't werd een regelmatig vierkant gebouw, de beide gevels grootendeels van hardsteen en behalve met de beide stadswapens ('t oude en 't nieuwe) versierd met eenige krijsattributen. Menigeen zou liever vredesattributen gewenscht hebben. Boven het gebouw prijkte een koepeltoren, met uurwijzer en windwijzer. Aan den voorgevel bevonden zich twee nissen, blijkbaar bestemd voor een paar allegorische beelden, welke daar echter nooit zouden compareeren. De frontons, welke zich boven de traveeën verhieven, waren met eenig beeldwerk versierd; de nissen

tusschen de buitenste pilasters met festoenen. In den doorgang der poort, gedekt door twee kruisgewelven en een koepelgewelf, zag men portieken van gehouwen steen in Louis Seize-stijl. Destijds gold deze nieuwe Muiderpoort voor een grootsch bouwwerk; de plaatsbeschrijver (v. d. Vijver) liet zich door een Brusselaar vertellen, dat de Porte Guillaume te Brussel niet veel meer dan eene barrière was, vergeleken bij de schepping van Corn. Raus. De omgeving werd echter niet fraaier, toen de monumentale hekpoort aan de buitenzijde der brug werd afgebroken, als hinderlijk voor het verkeer. Kunstgenootschappen beoogden toen, dat het hek bij de poort behoorde en uit een schoonheids oogpunt gespaard moest blijven, dat er reeds te veel historische gebouwen te Amsterdam gesloopt waren, dat men het hek zou kunnen verbreden, verplaatsen desnoods — 't hielp niet met al. Evenmin het voorstel om deze hekpoort over te brengen naar den ingang van het Oosterpark; B. en W. rekenden uit dat de kosten van zoo'n verplaatsing en reconstructie meer zouden bedragen dan het heele hek waard was, en zoo werd deze „poortschennis” toch bedreven.

De Muiderpoort had ook hare historische herinnering, doordien Napoleon in 1811 door haar zijn intocht hield. Bovendien had de maire W. J. v. Brienen voor die gelegenheid een eerepoort op den Outewalerweg laten oprichten, waar hij omstuwde door den gemeenteraad den Franschen despoot de vergulde sleutels der stad aanbod. En alsof het noodig ware die vernedering van Amsterdam te vereeuwigen, werd toen door den schilder M. v. Bree het kolossale doek met 28 levensgrootte portretten vervaardigd, dat de aanbieder dier sleutels voorstelde, en sedert in het Stedelijk Museum terecht kwam. Twee jaren later, bij het herstel van de Oranje-dynastie, verrichtte men dezelfde conventionele plechtigheid voor koning Willem I, maar toen was men er althans op bedacht geweest om een ander stel sleutels te laten maken. Denkelyk pasten ze geen van beiden; en misschien dagteekende uit dien

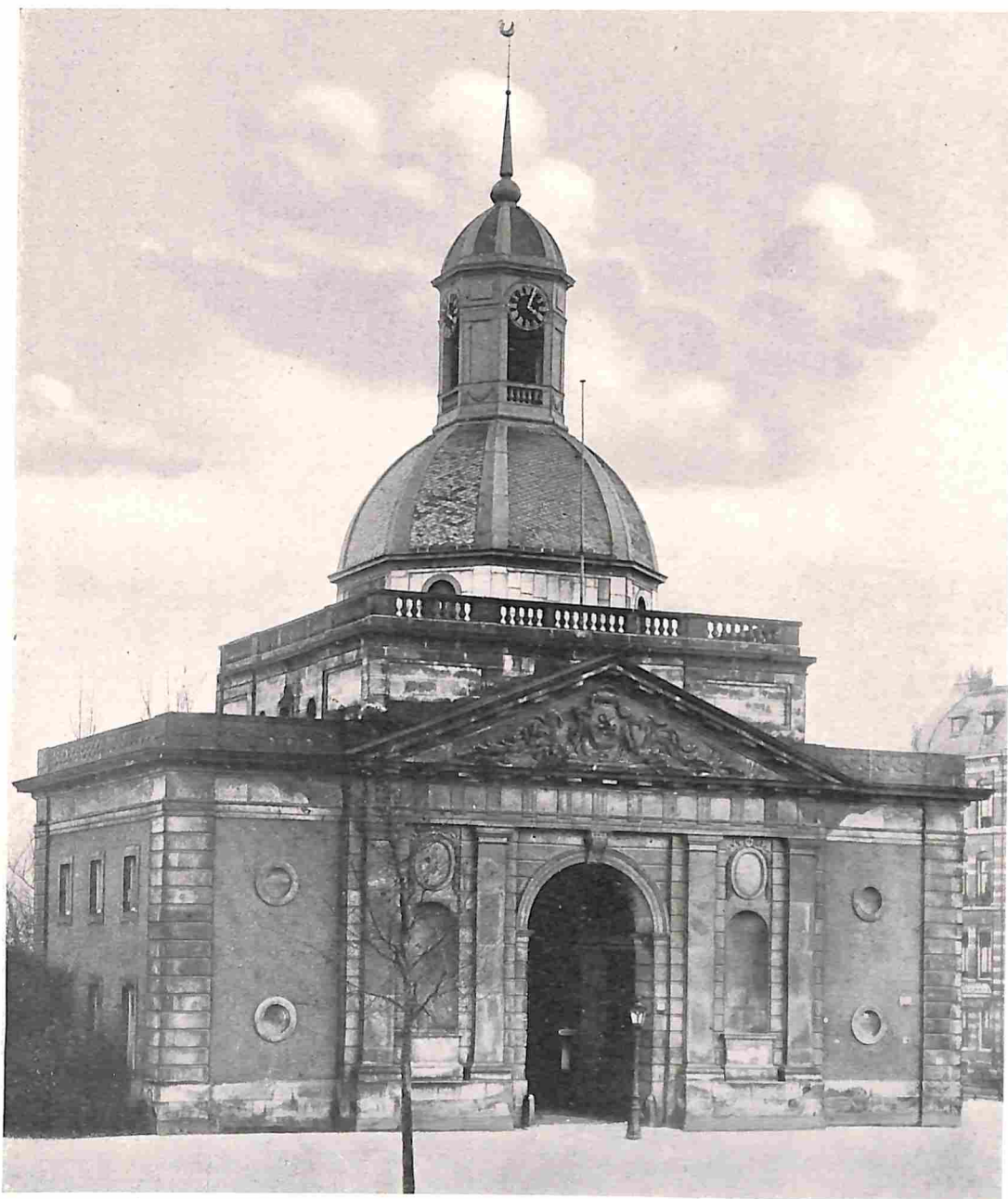
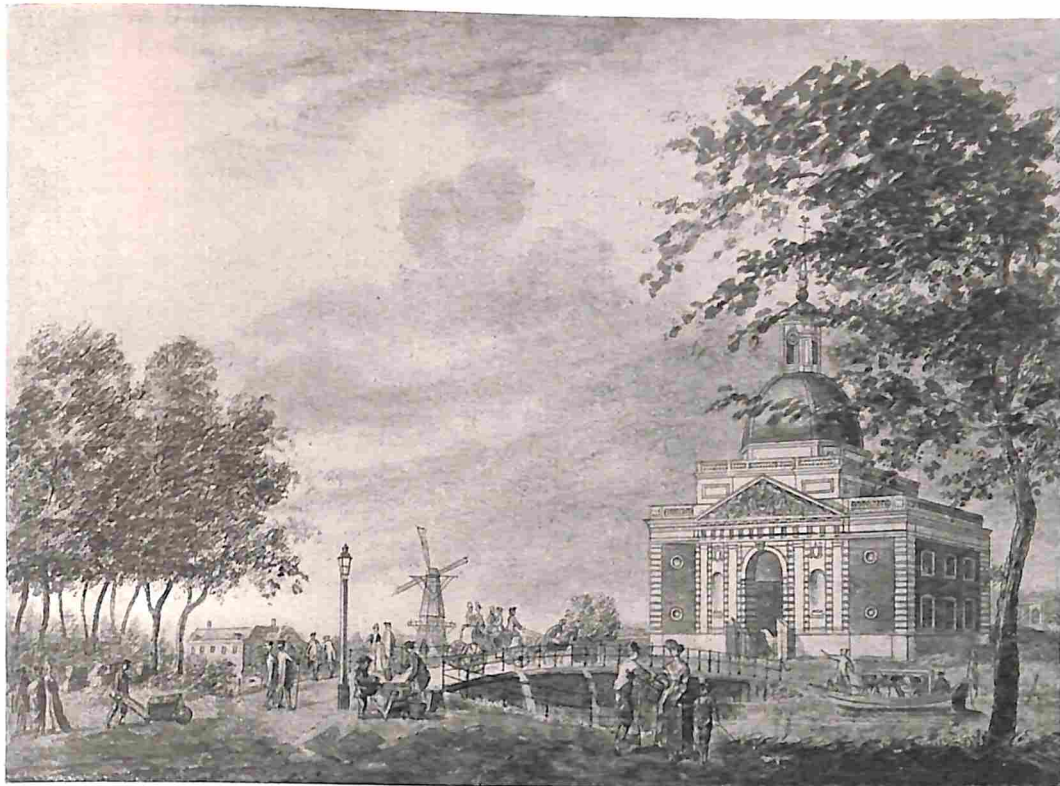

Foto C. Steenberg.

AMSTERDAMSCH E POORTEN. DE MUIDERPOORT, BINNENZIJDE.

AMSTERDAMSCH E POORTEN.

DE NIEUWE MUIDERPOORT IN DE ACHTTIENDE EEUW.

Naar de O.-I. inktteekening van J. Schouten in het Stedelijk Archief te Amsterdam.

Napoleontischen tijd wel het versje uit de *Baker- en Kinderrijmen*:

Dit is de sleutel van de Muiderpoort,
 Breng hem zonder lachen voort,
 Er leit een schuitje van Amersfoort,
 't Is belaan met isme, krisme, krasme, krullemaryn,
 De schipper van het schuitjen
 Die vraagde aan mijn,
 Of isme, krisme, krasme, krullemarijn
 Wel goed voor zijn papieren zou zijn.

Doch in het laatst van 1813 hadden de Kozakken, die het land van Franschen kwamen zuiveren, hunne tenten opgeslagen bij diezelfde Muiderpoort, waardoor twee jaren te voren Napoleon zijn zegevierenden intocht had gehouden. Beide herinneringen dekten elkaar.

Sedert is de Muiderpoort als een gedenkstuk des verledens blijven staan te midden van het aangroeiend stadskwartier, en verdient voorzeker hare behoudenis, al is 't ook dat hare tegenwoordige omgeving in niets meer gelijkt op het „vroolijk buitenpadt” waarvan Daniël Willink zong.

De wording van de Leidsche poort dagteekende uit de zelfde periode als de Muiderpoort. Zij kwam in de plaats van de zoo-veel oudere Heiligewegspoort, toen de tijd reeds lang voorbij was waarin deze laatste de buitengrens der stad aanwees. Zij werd in 1664 voltooid en bekam haren naam doordien van dit punt dagelijks de beurtman op Leiden afvoer. Van het eenvormige type voor Muider-, Weesper- en Utrechtschepoort werd in 't geval van de Leidschepoort eenigszins afgeweken, hoewel ook van deze Daniël Stalpaert de bouwmeester was. De stijl was levendiger dan bij de drie anderen door de vier hoektorens van het overigens massieve gebouw, welke torens windvaantjes op de spits droegen, terwijl later in hun midden een vierkante kloktoeren verrees (afb. op blz. 142). De dichter Langendijk had van deze bouwde geen hoogen dunk; hij vergeleek die spitse torens met windvaantjes op den top bij de kegels in een kegelspel. In zijn luimig dichtstuk „De Eneas van Virgilius in zijn Zondags Pak” parodieerde hij de ontmoeting tusschen de koningin Dido en Aeneas met de regelen:

Vrouw Dido, wat bedaard
 van zinnen
 Gaat met den vorst een
 cingeltje om

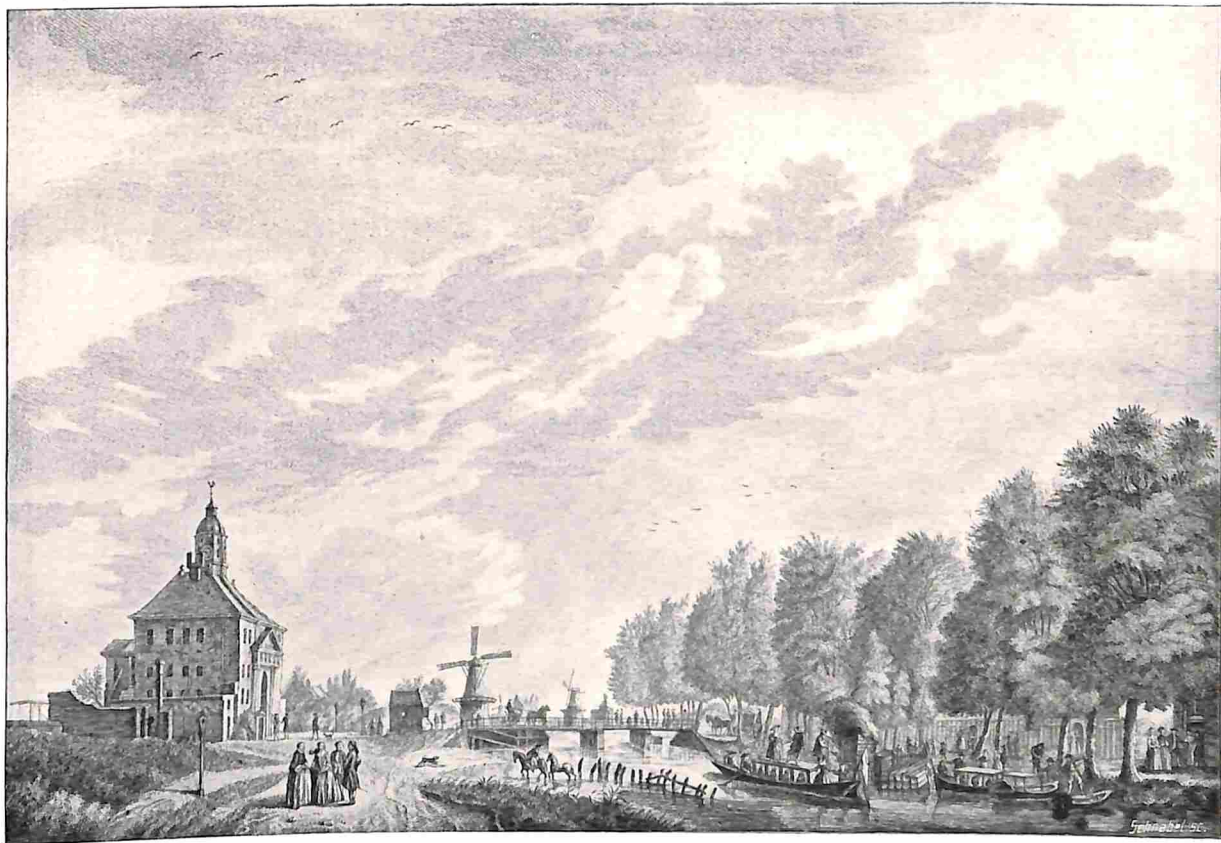
Maar als zy spreken wil van 't minnen,
 Raakt ze aan het staam'len en word stom;
 Al kuyrend zijn ze 't zaam gekomen
 By eene poort, waarvan 't model
 Scheen na de Leidsche poort genomen,
 Althans, het leek zo'n kegelspel.

Het zware gebouw met zijne leien daken, zijne torens en betrekkelijk kleine vensters zag er wel wat kerkerachtig uit; inderdaad dienden de bovenvertrekken geruimen tijd tot gevangenis. In 1820 schreef dr. Nieuwenhuijs, dat de Leidsche poort gebruikt werd als *dépendance* van het Huis van Verbetering en de mannelijke gevangenen opnam, voor welke ginds geen plaats meer was. Gemeenlijk waren er 20 à 25 gedetineerden, die in hangmatten sliepen, welke overdag opgeborgen werden, en die onder toezicht stonden van een cipier en een onder-suppoot. Hoogstens werden er 40 personen geïnterneerd, maar dan zag het er met den hygienischen toestand ook slecht uit, want het eigenlijke gevangenvertrek besloeg slechts eene oppervlakte van 46 op ruim 16 voet. Overdag was dit vertrek eet- en werkzaal, des nachts slaapzaal, zoodat men hier met het volle getal delinquenten zat opgesloten als in het hol van een schip. De inspecteerende geneesheer (dr. Nieuwenhuijs) vernam dat deze delinquenten meestal bestonden „in aankomende, losbandige jongens, die aldaar veel voedsel tot lediggang vinden, daar het hun vrijgelaten is te werken of niet. De onder-

suppoot, een gebrekkig oud man, verhaalde ons dat hij hun onderwijs in het lezen gaf, en er eens in de week een catechiseermeester kwam; echter vreezen wij dat zoowel deze lessen als het godsdienstige onderwijs van zeer weinig betekenis zijn zullen”.

Naast deze poort, die in 1664 voltooid was geworden, werd een doorvaart met sluisdeuren onder den muur aangebracht, waardoor de vaartuigen van den Overtoom de binnengrachten konden bereiken. Wanneer men de poort door was gegaan en vervolgens over de brug, die vóór de poort lag, dan kwam men op den buitensingel, en verder op den Overtoom. 't Was de wijk van de schoenmakers, en ook van de vele herbergen en gaarkeukens waar de volksklasse zich op feestdagen placht te vertreden, waar men visch kon eten en „zoete melk met brokken”; een genoeg van waarvan de herinnering nog voortleeft in het bekende kinderversje: „Schuitje varen, theetje drinken, varen naar den Overtoom, enz.

De poort werd nog tot meerdere doeleinden gebruikt behalve dat van hulpgevangenis. In 1768 was hier de Stadsteekenakademie gevestigd, en later de schermzaal van den populairen tamboer majoor der schutterij Vlieten. Doch in vroegere jaren had de Leidsche poort wel krijgshaftiger vertooning gezien dan die van een schermgevecht. Aldus in 1672 bij het bezoek van prins Willem III, toen Zijne Hoogheid de verdedigingswerken van Muiden en Weesp had geïnspecteerd, en 'n paar dagen te Amsterdam ver-

AMSTERDAMSCH E POORTEN. DE OUDE MUIDERPOORT.

toefde. Bij zijn vertrek stonden vierentwintig kompagnieën schutterij opgesteld van het Heerenlogement tot aan de Leidsche Poort, de kanonnen op de wallen werden gelost, de schutters gaven een salvo uit hunne musketten, en de ruitewacht onder kommando van den ritmeester Hendrik Hooft junior deed den prins uitgeleide tot aan den Overtoom. Vóór de poort gekomen hield Zijne Hoogheid een oogenblik stand, wendde zich om en wuifde met de hand den Amsterdammers een vaarwel toe. Van deze gelegenheid maakten eenige burgers gebruik om den prins de hand toe te steken. Deze beantwoordde de demonstratie zooveel mogelijk, maar toen de aandrang te sterk werd riep hij uit: „Vrome Amsterdammers! ik kan u allen de hand niet geven, maar ik geef u allen mijn hart”. Tegelijk gaf hij zijn paard de sporen, en galoppeerde de Leidsche poort uit.

Een ander historisch feit was aan die poort verknocht, doordien Amsterdam eenmaal op dit punt eene vijandelijke macht binnen hare grenzen zag. Nl. in 1787 bij den inval van het Pruisische leger onder den hertog van Brunswijk, toen krachtens de bepalingen der capitulatie de Leidsche poort, en ook het Leidsche plein, door de *Pickelhauben* werden bezet. Een paar Pruisische kanonnen stonden toen op het plein, met de trompen naar de stad gekeerd. De hertog had een waarborg geeischt omtrent de ontwapening der vrijkorporisten, die gemeene zaak hadden gemaakt met de anti-prinsgezinden welke de gemalin van Willem V op hare reis naar den Haag hadden aangehouden en tot den terugkeer gedwongen. Amsterdam had voor het Duitsche kriegsbeleid moeten bukken; als het bewijs van die superioriteit stonden daar nu die 150 gewapende vreemdelingen bij de Leidsche poort. Zij mochten echter niet verder komen dan het plein; alleen aan enkele Pruisische officieren werd de toegang tot de stad veroorloofd. De grootvader van mr. Jacob v. Lennep was toen lid van den gemeenteraad en had met dat Pruisische kabaal de handen vol, weshalve zijne Zwitsersche huishoudster, mej. Wägeli, op zich nam om v. Lennep's familie, die zich op de buitenplaats *'t Huis te Manpad* bij Heemstede bevond, te onderrichten van hetgeen er te Amsterdam voorviel. Als Zwitsersche schreef ze in de Fransche taal, maar kende toch wel 'n enkele Hollandsche zegswijze, zooals uit dien brief blijkt:

„Monsieur (Cornelis v. Lennep) est sorti ce matin à 8 heures pour se rendre au Vroedschap, ce qui avec d'autres besognes l'a retenu l'heure du diner (het etensuur was toen gemeenlijk half drie); après quoi il a eu un rapport à écrire, et présentement 5 heures il est sorti de nouveau pour se rendre à l'hôtel de ville. Ce matin les Prussiens ont pris possession de la porte de Leijde, mais le Duc (de hertog van Brunswijk) a donné sa parole d'honneur qu'aucun soldat n'entrerait dans la ville. Les Genuotschap (de befaamde Exercitie-genuotschappen) et bourgeois auxiliaires continuent à mettre bas les armes et l'on espère que, quand cela sera fait, les Prussiens se retireront; car c'est présentement le seul prétexte qui les tient aux portes de la ville, après quoi ils promettent de décamper. Je crois bien, ma chère Madame, que vous devez commencer à être denuée de tout (de huishoudelijke behoeften en lijfgoederen bevonden zich in v. Lennep's huis te Amsterdam) et à éprouver plusieurs privations qui doivent vous paraître pénibles; tâchons d'avoir encore bon courage pour quelques jours seulement; nous avons pris patience pour si longtemps, ce n'est pas la peine de commencer à se décourager à présent, *'t varken is nu zo als men zegt op een oor na gevild*”.

Met dat varken (ofschoon in den brief niet genoemd) bedoelde mej. Wägeli waarschijnlijk de partij der anti-prinsgezinden, welke voor de Pruisische bajonetten had moeten bukken. En inderdaad, toen deze partij ontwapend en het gezag van den stadhouder weer hersteld was, verdwenen de Pruisen, de Leidsche poort kwam weer vrij en de familie v. Lennep kon van hare buiten-plaats in Amsterdam komen om er zich van het noodige te voorzien. Ook kwam bij deze gelegenheid geen serviele vroedschap op het idee, zooals later bij Napoleons intocht aan de Muiderpoort, om deze vernedering eener gedwongen capitulatie door eene groote schildery te laten vereeuwigen. Het Leidsche plein bezet door 150

Pruisische militairen en twee Pruisische kanonnen! — zelfs geen Duitsche „Schlachtenmaler” was voor dit onderwerp te vinden.

Het duurde tot het jaar 1862 alvorens de Leidsche Poort moest plaats maken voor de eischen van het moderne verkeer en van den huizenbouw in hare naaste omgeving. Het gebouw was toen aan de eene zijde geflankeerd door den houten Stadsschouwburg, welke in 1874 vervangen werd door een steenen gebouw. Aan de andere zijde stond een werkplaats, en daarnaast het Café du Théâtre, de „soos” van de toenmalige artisten van het Leidsche plein. De gebruikelijke Weeklacht bij de slooping bleef niet uit, ofschoon het uitzicht op dien massieven steenklomp, gemeenlijk beplakt met verkoopingsbiljetten en tooneel-affiches, in het geheel niet tot de schoonheid van het plein had bijgedragen. De poort werd vervangen door een poorthek, dat later ook weg werd genomen toen de accijnzen, waarvoor het dienen moest, werden opgeheven. Een politieposthuis ter plaatse verdween gelukkig eveneens. De heugenis der Leidsche poort bleef bewaard o.m. door de schildery van Jelgerhuis in het Rijksmuseum; en ook op het plein zelf kon men die poort en hare omgeving zien afgebeeld op het muurbehangsel van een sigarenwinkel, bij het voormalige Café Hollandais.

Ongeveer een jaar na de Leidsche, werd de Weesperpoort voltooid, d. i. in 1664.

In voorkomen verschilde ze weinig van de (oude) Muider- en de Utrechtsche poort; Daniel Stalpaert, die er het plan voor leverde, was meer practicus dan kunstenaar. De prent bij Wagenaar geeft eene goede voorstelling van het nuchter opgevatte gebouw, met het zware dak en den klokketoren daarboven. Aan beide zijden van de poort strekte zich de stadsmuur uit; de brug er vóór rustte op gemetselde bogen en eindigde bij een voorpoort. Over die brug kwam men op den Buitensingel en langs den Buiten-Amstel met de uitspanningen *Lokhorst* en de *Ijsbreker*, van waar ettelijke jaagschuiten naar plaatsen in 't Gooi afvoeren. De erven langs den hoofdweg, die van het Leprozenhuis naar de nieuwe poort liep, waren spoedig verkocht; in 1680 was deze Weesperstraat grootendeels vol gebouwd. Maar het terrein tusschen die straat en de Plantage bleef nog lang ledig, en van dit onbebouwde Weesperveld was hetzelfde te zeggen als hetgeen Pierre le Jolle van de leege terreinen bij de Muiderpoort zei:

Mais Messieurs, voilà si Ovide
A jamais trouvé tant de vuide
Dedans son embrouillé Chaos,
Comme à droit, à gauche et à dos
On en voit ici à la ronde.
Ha qu'il faudra très bien de monde
Encor pour peupler tout ceci!

Welnu, die „monde” zou er toch komen! Daarvoor behoeft men het thans zoo druk bevolkte Weesperpoortkwartier slechts in te gaan. De tentschuitjes en de hengelaars, waarmee Wagenaar zijn gezicht op de Weesperpoort stoffeerde, zouden verdwijnen voor altijd, voor den hengelaar, die hier visch ving, kwam in de plaats de „waterlansier”, die naar drijvende *débris* vischt. Maar de huizenblokken verzezen het een na het andere, en Pierre le Jolle zou gewis een ander liedje zingen, kon hij nog eens op deze plek terugkeeren.

Vóór de poort lag een wagenplein, het Weesperplein genaamd, waar de vrachtwagens uit den omtrek hun standplaats hadden, waar ze gelost en geladen werden, omdat burgemeesters het gerij in de stad met al die zware voertuigen, door smalle straten en hooge sluizen, terecht zooveel doenlijk beperkten. Later kwamen er ook sleepers, en hunne opvolgers de stalhouders; wie een toertje door Watergraafsmeer wilde maken, kon zich hier van een rijtuig voorzien. De poort had in zoover een historisch verleden dat het Fransche leger, 't welk in 1795 als zg. bevrijders opdaagde, door dezen toegang tot de stad zijn intocht hield. Gedurende het Fransche bewind werd de spits van den klokketoren op de poort afgenomen, en daarvoor een telegraafstoestel in de plaats gesteld. En dat ofschoon Napoleon, toen men hem het nut uitlegde

van een Morse-telegraaf, en van de uitkomsten welke door deze Duitsche uitvinding te bereiken waren, schouderophalend er van zei: „Une idée germanique!” Bij de omwenteling van het jaar 1813 werd dit seintoestel op de Weesperpoort door het volk echter vernield, evenals men de Fransche douanehuisjes vernield had; en dit geschiedde om te verhinderen dat er van dit punt seinen gegeven zouden worden aan het Fransche bezettingsleger onder generaal Molitor, dat in de richting Utrecht aftrok.

Die afbraak van de spits des klokketorens was als 't ware de voorbode van den afbraak der poort zelve. De dubbele ophaalbrug daarvóór met de stevige hamel aan het uiteinde, waarover Wagenaar zoo parmantig ruiters en voetgangers liet spanceeren, was reeds vroeger weggenomen. De Weesperpoort verdween als zooveel andere stadspoorten, en slechts in het Weesperpoortstation en in den volksmond bleef haar naam bewaard.

(Slot volgt).

S. KALFF.

AMSTERDAMSCH E POORTEN.

DE LEIDSCH E POORT IN DE ACHTTIENDE EEUW.

Naar een O.-I. inktteekening van J. Andriessen in het Stedelijk Archief te Amsterdam.

Boekbespreking.

„De wonderen van het Bijenvolk”,
door Dr. G. A. Ootmar. — Uitgever:
J. B. Wolters, Groningen.

Dit boek, 600 bladzijden groot met vele illustraties, waaronder één gekleurde plaat, zou dan het standaardwerk zijn, dat ons Nederlanders de geheimen van het bijenleven moest openbaren.

Het zou ons te ver voeren, indien wij in details nagingen of dit werkelijk het geval is. Het lijkt mij o.a. onnoodig het theoretische gedeelte te behandelen, omdat dit voor een groot gedeelte compilatie is en dus hier de eenige fout zou kunnen zijn, dat niet de allernieuwste werken geraadpleegd zijn geworden.

In de eerste 14 hoofdstukken vinden we eene beschouwing over de vliesvleugelige insecten; in 't bijzonder over de huishouding der honingbijen en de anatomie van het bijenlichaam.

Het nu volgende praktische gedeelte laat veel te wenschen over, omdat uitzonderingen als regel worden aangenomen, waardoor vooral eerstbeginnenden op een dwaalspoor worden gebracht en mislukking het gevolg zal zijn.

Wanneer zich bijv. een zwerm aan een tak vasthecht, wordt deze in een korf gestompt. Dit is natuurlijk een zeer eenvoudig iets, maar daarmee is toch niet elk voorkomend geval behandeld? Waarom niet liever een lastiger toestand nader omschreven? Een zwerm te scheppen, gezeten in een doornhaag of tusschen het latwerk van een perziken-schutting is den schrijver zeker te geleerd.

Een ander voorbeeld. Het knippen en kleuren der koningin is niet als regel aan te nemen om de herkomst van den zwerm te weten, want waar blijft die gemerkte koningin, wanneer door de eene of andere omstandigheid de eerste zwerm als zingende voorzwerm afkomt?

Het afkloppen van de zwermen wordt ook zeer primitief beschreven; eveneens het reizen met de bijen. De schrijver zegt hierover o.a.: Men bindt de korven des avonds met doeken (grove mazen) dicht; daarna plaatst men de eerste korven met het doek naar beneden op den wagen; vervolgens worden de volgende korven met de doeken omhoog in verband op de onderste rijen gezet. Nadat men nu eenigen tijd gereden heeft, wordt, door de hand op de doeken te leggen, onderzocht of de bijen zich ook warm loopen; zoo ja, dan de doeken met koud water besprenkelen.

Nu een vraag: Wat gebeurt er met de onderste rij korven; mogen deze volken zich maar doodloopen?

Over het reizen met verschillende bijenkasten wordt niet gesproken! Met de gereedschappen kan de schrijver niet goed overweg, anders zou hij weten, waarvoor de overlangsche gleuven in den opstaanden rand van de Rietsche raatpers dienen. Schrijver meent, om de pers waterpas te kunnen plaatsen. Geheel en al mis!

Hoe is schrijver's oordeel over het voedertoestel: „Kelting's Perfect”? Kent Dr. Ootmar dit toestel wel? Is het wel waar, dat het voeder op de bijen druppelt? Zou dit geen absolute onzin zijn? Waarom zou er eigenlijk wel van boven gevoerd moeten worden, waarde schrijver? Waarom maken de ouderwetsche imkers boven in hunne ronde korven groote gaten?

Men kan gerust zeggen: De voederinrichting aan de O. B. kasten is een bewijs van onkunde. Daarnaast zijn zwart geschilderde daken af te keuren, aangezien de zwarte kleur de heete zonnearmte opneemt.

Wanneer de schrijver bij de behandeling der kunstraat spreekt over het gebruik van driehoekige stukken als voorbouw, zou men onwillekeurig vragen: Waarvoor dient dan toch wel zoo'n raatfundament?

Wat wordt er gezegd over de inwintering der bijen? Helaas een bedroefd beetje! Waarde schrijver, Uw methode verwekt juist schimmel, dat zoo ontzettend slecht voor een bijenvolk is.

De beschouwing over Kelting's Bijenstand te Santpoort is helaas van a tot z geheel onjuist.

Schrijver betreurt het, dat er in Nederland zoo weinig wordt gedaan aan wetenschappelijke onderzoekingen op het gebied van bijenteelt. Maar wat geeft het als dergelijke onderzoekingen niet door praktische imkers worden geleid?

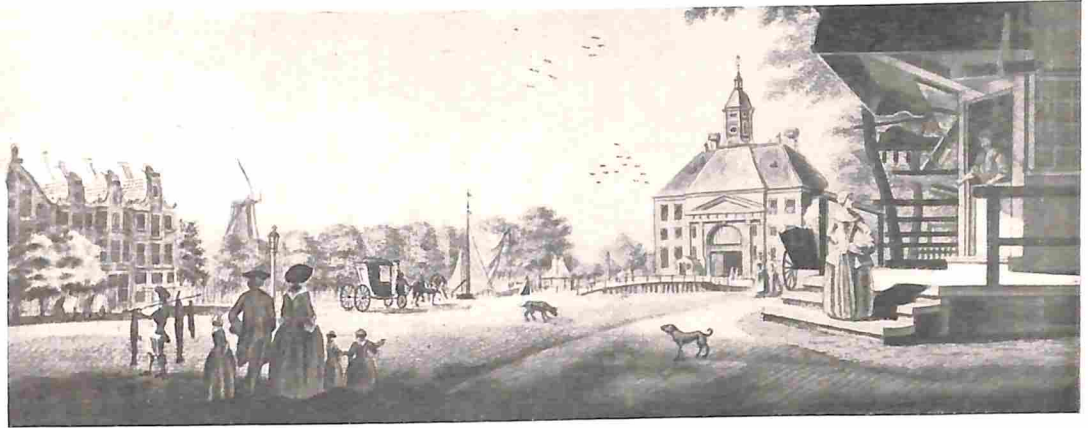
De schrijver heeft maar al te zeer vergeten, dat het bijenvolk een stuk natuur is, dat tot op zekere hoogte wel geleid kan worden, doch niet gedwongen.

Het boek, dat prettig geschreven is, doorspekt met wat humor en fantasie, zal veel bijdragen tot meer algemeene kennis van het wondervolle bijenvolk; echter niet tot bevordering der bijenteelt, want, zoo iemand zich zou aangetrokken gevoelen tot het „bijenhouden”, zal hij, na het lezen van dit werk, ongetwijfeld mompelen: „Daar is nogal wat aan vast; daar begin ik niet aan!”

Hij, die er echter mede begint en zich wil storen aan de mogelijke en onmogelijke raadgevingen, in dit werk voorkomend, zal geen imker, doch een bijenplager worden.

Sandpoort.

A. KELTING.

AMSTERDAMSCH E POORTEN.

DE WEESERPOORT IN DE ACHTTIENDE EEUW.

Naar eene origineele teekening van Caspar Philips voor de prent bij Fouquet in het Stedelijk Archief, Amsterdam.

DE WINTERVLINDER.

Het is niet algemeen bekend, dat er ook vlinders in den winter zijn.

Het sterkst vertegenwoordigd is wel de Cheimatobia brumata. Deze naam is wel passend, want hij beteekent: „levend in 't midden van den winter”.

Wie in de wintermaanden dezen vlinder wil zien, kan hem des avonds en ook des nachts om de stammen der vruchtboomen zien fladderen.

Ook komt hij enkele malen wel in schuren en zelfs in kamers voor. Zoo'n fladderend diertje is evenwel een mannetje, en mooi ziet het er nu juist niet uit. Het is maar klein en te kennen aan de grijze vleugeltjes, waarvan de voorste donkerder zijn dan de achterste. Eenige golvende dwarslijntjes strekken tot versiering.

Wilt ge ook de wijfjes kennen, zoek dan onder verdorde bladeren of tegen de onderzijde der takken. Ge zult daar dieren kunnen vinden, die ge misschien op het eerste gezicht voor sprinkhanen of krekels houdt. Toch zijn dit de vrouwelijke Wintervlinders, die heelemaal niet kunnen vliegen. Hun lichaam is veel dikker dan dat van de mannetjes, doch de vier vleugeltjes zijn zeer klein, zoodat het slechts korte, smalle stompjes zijn, die tot vliegen ongeschikt blijken.

Men zou, zoo waar, medelijden met deze verongelichte sekse kunnen hebben. Toch is het maar beter den strijd er tegen aan te binden, en ze zooveel mogelijk te verdelgen. Want waar is het, dat de Wintervlinders den appel- en perenoogst kunnen doen mislukken. Die onnoozele dieren, die we in vergelijking met de mannetjes als paria's hebben te beschouwen, leggen hoog in de vruchtboomen talrijke eitjes, waaruit vroeg in het voorjaar groengekleurde rupsjes worden geboren. Ze behooren tot de familie der Spanners of Geometridae. Reeds in Mei zijn deze rupsen volwassen, en dan kruipen ze tusschen de blad- en bloemknoppen, of spinnen de jonge bladeren aaneen en krullen ze om, teneinde zoo in het verborgen te verorberen de weeke plantendeelen, die bladeren en vruchten konden worden. En daarom is het noodig en nuttig, dat de vermenigvuldiging van die grijs-groene spanrupsen zooveel mogelijk wordt stopgezet.

't Is goed, om in de wintermaanden de wijfjes te vangen, en men kan dan profiteeren van het niet kunnen vliegen dezer vrouwtjes. Men handelt het best door ringen met teer of lijm om de stammen der vruchtboomen te smeren, waardoor men de wijfjes belet naar boven te loopen. In Juni toch, wanneer de rupsen door het welige voedsel vet geworden zijn, kruipen ze naar den grond. In den bodem veranderen ze in lichtbruine popjes, die van achteren twee fijne haakjes hebben. Ze verblijven hier tot het begin van den winter en dan pas komt het volkomen insect voor den dag.

De mannetjes kan men niet keeren, de wijfjes wel, en dat is voldoende.

J. DAALDER DZ.

HET AMERIKAANSCH E DUEL.

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(18) (Geautoriseerde Vertaling).

SAM Shuttlecock stond bij de stuurboordreeling van de „Free Love” te visschen. Dat was de voornaamste bezigheid, waarmee hij reeds gedurende zeven jaar met bewonderingswaardige volharding zijn tijd doorbracht.

Eindelijk had hij beet, en weldra spartelde een zware grootoogige visch op het dek. Oom Sam blies driemaal kort op een fluitje, dat in zijn rechter jaszak stak, waarop de mulattin Sara, de kombuis-prinses, op een zonderlinge snelle, eendachtig-waggelende wijze kwam aanloopen. Vlug deed zij den visch in haar schort en wilde zich verwijderen. Oom Sam bezag haar opmerkzaam, liet zijn groote gele maar nog zeer gezonde tanden zien en sprak: „Sara, je bent het leelijkste vrouwspersoon, dat op aarde leeft. Maar je kunt daar zelf niets aan doen en je behoort er dus niet over te treuren. Want betere vischsaus, dan jij maakt, bestaat er niet. Bovendien is 't er nooit aan te proeven, dat je zulke vuile vingers

hebt. Ingerukt. Met volle kracht vooruit! Over een half uur wil ik koffiedrinken."

Sara lachte zoo breed als haar mond slechts veroorloofde — en die veroorloofde héél wat — en waggelde haastig weg.

Na gegeten te hebben deed Sam Shuttlecock in den langen stoel op het dek zijn middagdutje. De zon brandde onbarmhartig op het versleten zonnezeil en schepte er een duivelsch vermaak in, wanneer ze weder een gaatje ontdekt had, waardoor ze hem op den hoekigen neus kijken kon. Dan bromde hij ontevreden en draaide zich op zijn andere zijde. Hij sliep in hemdsmouwen. Zijn lichtblauwe jas, van lange panden voorzien, hing met zijn grijzen hoogen hoed aan den achtermast. Over zijn rond buikje droeg hij een geel vest van hertenleer en zijn magere beenen staken in wijde, blauw-wit gestreepte broekspijpen.

Zoo lag hij daar zijn visch te verteren, die hij overvloediglijk in de whisky had laten zwemmen, anders zou ze hem zeker niet goed bekomen zijn. Tusschen de tanden hield hij zijn pijp, in de hand een courant en in zijn wang een geweldige pruim tabak.

Toen eindelijk de zon een al te groot gat ontdekt had, opende Sam Shuttlecock zijn blauwe oogen, streek zich over zijn grijzen baard, die hem tot zijn derde vestknoop reikte, verving de pijp door de bootmansfluit en blies er tweemaal kort op.

Dit signaal gold Benjamin. Maar die kwam niet want hij sliep in zijn hut. En als Benjamin goed sliep, dan bleven zelfs de stoomfluiten van oceaan-booten zonder uitwerking op zijn trommelvlies.

Oom Sam gaf daarop een ander signaal: één korte toon. Maar ook Josua hoorde het niet. Want hij was buiten boord in de roeiboort en praatte met de visschers.

Nu floot hij driemaal. Sara hoorde het signaal wel en zou ook wel toegesneld zijn, als zij niet kort te voren de voor Benjamin en Josua bestemde signalen gehoord had; en ze wilde geen werk voor deze luiwammessen doen en bleef dus in de kombuis. Ze was bovendien slechts gedeeltelijk gekleed.

Nu rees Sam Shuttlecock uit zijn stoel op en blies voor den vierden maal; thans was 't het noodsignaal, bestaande uit een korten en een langen toon, die hij onophoudelijk achter elkaar liet hooren, tot hij buiten adem was.

En weder had hij geen succes.

Juist wilde Oom Sam op dit noodsignaal een krachtigen zee-mansvloek laten volgen, toen hij over het water een hem welbekende stem hoorde, die door twee tot scheepsroeper gekromde handen tot hem doordrong.

Zou dat Tom zijn? dacht hij, stak het fluitje in zijn zak en sprong naar de reeling.

„Hallo!" klonk het over het water. „Wat maak je daar voor een onhebbelijk lawaai, oude jongen?"

„Tom!" riep oom Sam, met zijn hoed zwaaiend.

„Kalmte daarboven!" brulde Patrick Peppercorn, die echter nog niet te zien was. „Je verjaagt de visschen!"

Nu zag oom Sam een boot uit den dikken middagnevel te voorschijn komen en weldra hoorde hij de zachte knetterende slagen van een benzine-motor.

Sam Shuttlecock snelde naar de kombuis, waar hij Sara in een buitengewoon gedécolleteerden toestand aantrof. Zij had namelijk slechts een hemd en een schort aan, vanwege de hitte. Zij gilte van schrik en oom Sam deinsde achteruit, keerde zich om, en bleef met den rug naar haar toegewend staan.

„Tom komt!" riep hij, met zijn magere armen om zich heen slaande, alsof hij bezig was signalen te geven. „Tom komt! Dadelijk den kalkoen slachten! En dan terstond alles op tafel wat er is. Hij zal weer een geweldigen honger hebben, de arme jongen. In Key West krijg je voor een dollar nog minder eten dan in Tampa. En daar vergaan de menschen al van den honger."

„Ja, Mr. Shuttlecock!" antwoordde Sara, terwijl zij haar katoenen jak aandeed. Vervolgens waggelde zij over het voordek, om Benjamin te wekken, die den kalkoen plukken moest, terwijl oom Sam naar de valreep liep, om Tom te verwelkomen.

De kleine motorboot, die door Patrick Peppercorn voor de overvaart gehuurd was, maakte een sierlijke bocht, en Patrick Peppercorn sprong er uit, nog vóór het bootje vast lag.

„Goedendag, oom Sam!" riep hij, zijn handen uitstekende.

Maar Sam Shuttlecock ging een stap achteruit, toen zijn gast voor hem stond. Want Patrick Peppercorn droeg de blauwe bril weer.

„Tom!" riep oom Sam verschrikt. „Heb je een oogziekte?"

„Een beetje last aan mijn oogen, meer niet!" lachte Patrick Peppercorn, terwijl hij oom Sam's magere lichaam omvatte en hem hartelijk op den rug klopte.

„'t Is al goed, Tom!" weerde oom Sam hem geveleid af. „Houd toch op! Je lijkt wel bezeten, zoo opgewonden ben je. Je hebt je toch niet verloofd?"

„'t Scheelde weinig!" lachte Patrick en liet hem los. „En gelukkig dat ik ben geweest. Je zult oogen opzetten, oompje! Je zult staan te kijken, als je hoort, wat mij allemaal in Key West overkomen is."

Oom Sam blies weder op zijn fluitje, tweemaal kort en eenmaal lang. De twee korte tonen golden Josua, de lange beteekende de flesch whisky. Benjamin, die juist met zijn bloederigen arbeid gereed was gekomen, greep de whiskyflesch, liet een flinke teug door zijn koolzwarte keel glijden, nam het dienblad, waarop twee glazen en een flesch sodawater stonden, en snelde onhoorbaar het dek langs naar zijn meester.

„Eerst een slok whisky!" spoorde oom Sam aan.

„Allright!" lachte Patrick Peppercorn en bediende zich snel.

„Mr. Tom drinkt whisky zonder soda!" merkte Benjamin verwonderd op.

„Verduiveld, ja!" riep oom Sam verbaasd. „Dat deed je vroeger nooit!"

„Is u daar wel zoo zeker van?" lachte Patrick Peppercorn overmoedig. „Ik deed het vroeger steeds. Maar niet hier aan boord.

Omdat ik voor u den heilige uithing. Ik wilde mij tegenover u zoo goed mogelijk voordoen, om u niet uit uw humeur te brengen. En bovendien wilde ik gunstig bij Nathanael afsteken. Maar dat is nu uit. Want het is me voortaan geheel onverschillig, beste oom Sam, of je in een goed of slecht humeur bent."

Benjamin stond er bij en sperde behalve zijn beide oorgaten ook zijn fourageklep open, om geen woord te verliezen.

„Loop naar je grootmoeder, zwarte satan!" brulde oom Sam tegen hem, en wierp hem een glas whisky in den geopenden muil.

Grijnzend lekte Benjamin zich de purperroode lippen waarna hij verdween in de richting van de kombuis.

„Ha!" lachte Patrick Peppercorn. „Goed gemikt en nog beter getroffen!"

„Hoor 's Tom!" sprak oom Sam zeer kritisch. „Wat je me daar zoeven vertelde, bevat mij heelemaal niet. Het lijkt wel, alsof er een schroef bij je losisgeraakt."

„Eén?" lachte Patrick Peppercorn luidkeels en sloeg oom Sam zoo hard op zijn schouder, dat deze er een blauwe plek van kreeg. „Alle schroeven zijn bij mij losgeraakt. En ik heb er niet de minste lust in, ze weer door u vast te laten draaien. Met losse schroeven bevat het me veel beter. Hoe grooter de vrijheid, hoe aangamer het leven! En het leven heeft toch maar één doel: het zich zoo aangenaam mogelijk te maken. Doet u misschien iets anders?"

En zitten al uw schroeven vast?"

„Je bent heelemaal veranderd!" zeide oom Sam, terwijl hij afkeurend zijn hoofd schudde. „Ik herken je nauwelijks. Maar misschien komt dat alleen, omdat je honger hebt."

„Bedrieg je zelf niet, oom Sam!" zei Patrick Peppercorn, hem bij den arm vattende. „U zult u herinneren, dat ik altijd honger heb gehad, van mijn prilste jeugd af. Dat is trouwens een eigenaardigheid, die bij bijna alle menschen meer of min hevig voorkomt. Waaruit volgt, dat mijn honger met wat er in mij veranderd is niets te maken heeft."

Intusschen had hij ontdekt, waar de tafel gedekt werd, waarna hij oom Sam naar de kleine eetkajuit voerde. Zonder verdere plichtplegingen nam hij aan tafel plaats.

„Dat is mijn plaats!" waagde oom Sam op te merken.

„Dat weet ik wel!" lachte Patrick met vollen mond, terwijl hij op de andere stoel wees. „Mijn eetlust is er niet minder om."

Oom Sam zette hoofdschuddend de whiskyflesch op de tafel en schonk in. Patrick Peppercorn klonk met hem, en daarop wachtten zij op den kalkoen.

„Je bent een héél ander mensch geworden!" zei oom Sam verbaasd.

„Ik ben geworden," onderrichtte hem Patrick Peppercorn, „wat ik altijd was. De oude Adam is afgeworpen en de nieuwe zit er reeds onder."

(Wordt vervolgd).

HET NEWSKY PROSPECT TE PETROGRAD,
DE VOORNAAMSTE STRAAT VAN DE RUSSISCHE HOOFDSTAD,
DIE DOOR DE REVOLUTIE IN DE AFGELOOPEN DAGEN
ZOOZEER DE AANDACHT TROK.